

Groninger Forum

Een bodemloze put

Politiek Pamflet

Colofon

1e druk 2016

© 2016, Johan Meijering

Realisatie: Uitgeverij Elikser

Fotografie Siska Alkema - Noorderblik

Vormgeving binnenwerk: Evelien Veenstra

Vormgeving omslag en 4 illustraties.: Elzo Smid Ontwerp

Al het materiaal in dit boek is door de schrijver bewerkt en naar eigen inzicht weergegeven. Voor zover toestemming nodig was, is die aan betrokkenen gevraagd. De rechten van de foto's zijn met de makers geregeld. Mocht iemand desondanks menen, ergens recht op te doen gelden, dan kan die zich in verbinding stellen met de schrijver: johanmeijering@home.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Groninger Forum

Een bodemloze put

Politiek Pamflet

JOHAN MEIJERING

Inhoud

Voorwoord	7
1. Op weg naar verandering: aanbevelingen	9
Groninger Forum	
2. Introductie	21
3. Op zoek naar antwoorden	27
4. Spontane reacties	33
5. Conclusies en balans opmaken	37
6. Nieuw Groninger Forum	53
7. Tot slot	59
Bijlagen	
Curriculum vitae	65
Cultureel testament	72

Voorwoord

Als betrokken stadjer zie ik met lede ogen aan hoe in de gemeente Groningen miljoenen aan gemeenschapsgeld worden gestort in de bodemloze put van een in mijn ogen heilloze onderneming: het Groninger Forum. Door middel van dit boek trek ik keihard aan de noodrem, omdat het volgens mij om allerlei redenen nog niet te laat is om alsnog te stoppen met de bouw van het kolossale bovengrondse Forum in de Groninger binnenstad. Ik beschouw het Forum als een in alle opzichten onbeheersbare kolos: een groot, onverantwoord en buitengewoon risicovol project in de prachtige historische binnenstad.

Ik wilde weten hoe dit project ontwikkeld is en doorgang kon vinden en heb in korte tijd een serieuze poging gedaan om een tipje van de sluier op te lichten. Het werd een ontdekkingsreis.

De essentie van dit boek is bewustwording. De huidige politieke elite van de stad en de provincie luistert niet naar signalen uit de samenleving. En dat moet veranderen. Ongeveer zeven maanden lang, vanaf oktober 2015 tot en met mei 2016, correspondeerde ik met individuele politici en bestuurders van de stad en de provincie. Deze correspondentie is in de vorm van een *Dagboek* in het boek Groninger Forum opgenomen. Met het openbaar maken van deze correspondentie wordt aan de hand van de casus Groninger Forum het falen van de politiek in de stad en de provincie Groningen geanalyseerd. Allerlei signalen vanuit de bevolking zijn genegeerd. In deze casus ontbreekt de politieke wil om het roer drastisch om te gooien op een tijdstip dat dit nog kan.

Twee keer eerder ben ik een missie begonnen: één tegen het afsteken van consumentenvuurwerk (2007-2013) en één vanaf 2003, tegen het vervalsen van kunst, in het bijzonder die van de kunstkring *De Groninger Ploeg* en tegen het verhandelen van valse kunst. Met dit boek beoog ik een debat over grote geldverslindende projecten, betaald met gemeenschapsgelden en waar bij de bevolking grote weerstand tegen bestaat of geen voldoende draagvlak voor aanwezig is. Dit politiek Pamflet begint met 25 algemene aanbevelingen voor nieuw beleid voor gemeenten, provincies en landelijke politiek. Daarna volgen 5 hoofdstukken die uitsluitend gaan over het Groninger Forum. In de bijlagen zijn opgenomen mijn curriculum vitae en Cultureel Testament.

Groningen, zomer 2016
Johan Meijering

A handwritten signature in black ink, written in a cursive style. The signature is followed by a horizontal line and a small red heart symbol at the end.

1. Op weg naar verandering: aanbevelingen

“In het heden ligt het verleden, in het nu wat worden zal.”
(Willem Bilderdijk)

In hoofdstuk 4 van het boek Groninger Forum zijn twee landelijke mammoetprojecten beschreven en in hoofdstuk 5 een viertal grote projecten in Groningen. Na enig onderzoek blijkt dat alle projecten een aantal opmerkelijke overeenkomsten vertonen, namelijk:

- de projecten zijn omstreden;
- gebaseerd op rooskleurige en buitengewoon optimistische prognoses die na realisatie onjuist bleken;
- geldverslindend;
- (mede) betaald met gemeenschapsgelden;
- er is sprake van misleiding
- aanzienlijke budget- en tijdsoverschrijdingen.

Conclusies grote projecten

De projecten zijn gebaseerd op rooskleurige en buitengewoon optimistische prognoses die na realisatie onjuist bleken

Er is sprake van aanzienlijke budget- en tijdsoverschrijdingen

De projecten zijn (mede) betaald met gemeenschapsgelden

De projecten zijn geldverslindend

De projecten zijn omstreden

Er is sprake van misleiding

Als onafhankelijk en vrij denker, los van elk politiek kader, wil ik een aantal suggesties doen voor verandering c.q. aanpassing van het beleid met betrekking tot het ontwikkelen en realiseren van projecten. De aanbevelingen moeten uiteraard nader worden uitgewerkt door deskundige en wijze adviescommissies. Ze zijn vooral bedoeld om anderen te motiveren erop voort te borduren. Ik hoop dat ze zullen leiden tot een (brede) maatschappelijke discussie.

De gemeente ontvangt voor de bouw van het Forum een subsidie van 8,9 miljoen uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, afgekort EFRO. Ik spreek daarom de wens uit dat mijn aanbevelingen, waar mogelijk, ook op Europees niveau in debat zullen komen en worden overgenomen. In dit kader verwijs ik naar een uitspraak van de Franse socioloog en psycholoog Gustave le Bon: *“Een politieke of sociale hervorming is zelden nuttig als zij niet volgt op een geestelijke verandering.”*

Ik wil benadrukken dat deze 25 aanbevelingen zeker niet volledig zijn. Ze zijn bedoeld als feedback en een handreiking om in onze samenleving in debat te gaan en kritisch na te denken over grote bouwprojecten in de toekomst. Welke spelregels kunnen we bedenken om te voorkomen dat we in dezelfde valkuilen terecht komen als bij de ontwikkeling van het Groninger Forum?

De aanbevelingen zijn onderverdeeld in zes categorieën:

1. Groninger Forum
2. Algemeen
3. Financieel
4. Cultureel
5. Directe politiek
6. Nationale politiek.

1.1 Groninger Forum

Instellen van een onafhankelijke onderzoekscommissie

Stap 1 omvat het instellen van een onafhankelijke onderzoekscommissie. Een dergelijke commissie moet alle ins en outs met betrekking tot het Forum onderzoeken, uitsluitend met het doel om lering te trekken uit het verleden. Het onderzoek moet met name gericht zijn op de volgende aspecten:

- communicatie tussen plannenmakers en de bevolking
- het gebruik van referenda om het standpunt van de bevolking te onderzoeken
- de wijze van financiering van het project
- de wijze van vermelding van de financiering en de exploitatieresultaten in de gemeentelijke begroting

1.2 Algemeen

Protocol bij grote projecten

Er zou een protocol moeten komen met vastgestelde criteria voor beleidsmakers, verantwoordelijke ambtenaren en politici. Dit protocol is richtinggevend, een leidraad, maar moet ook worden opgevolgd door de betrokken partijen.

De 7 W's

We weten allemaal dat de meeste vragen beginnen met een W. Dat geldt ook bij projecten en projectmatig werken. Om tot een goed resultaat te komen, waarbij aan de verwachtingen is voldaan en waardoor een groot project daadwerkelijk bijdraagt aan het bestaansrecht van een maatschappelijke organisatie, zou men zich eerst de 7 W's moeten afvragen:

1. Waarom dit project?
2. Wat is het doel van dit project?
3. Op welke wijze wordt het projectresultaat gerealiseerd?
4. Waarmee wordt het project gefinancierd?
5. Wie zijn betrokken bij dit project?
6. Waar moet het project resultaat sorteren?
7. Wanneer loopt het project en voor hoelang (tijdsduur, planning, aanvangsdatum)?

Pas wanneer men al deze vragen goed kan beantwoorden, heeft het zin om verdere invulling te geven. Met de antwoorden op de 7 W's op zak, kan vervolgens een projectplan worden gemaakt. Dit is een overzicht met alle relevante acties, persoonlijke bijdragen en inzet, budget, planning en controles.

Verplichte (tussen)evaluatie

Elk project moet tussentijds en aan het einde worden geëvalueerd door onafhankelijke deskundigen. De rapportage met conclusies en aanbevelingen van de tussen- en eindevaluatie moet openbaar worden gemaakt.

Opzetten van een openbaar register Landelijke Projecten

Alle projectplannen, tussen- en eindevaluaties moeten worden opgenomen in een openbaar register *Landelijke Projecten*. Er moeten onafhankelijke, landelijke projecttoezichthouders worden benoemd, die tot taak hebben de projecten te controleren en in te grijpen wanneer geconstateerd wordt dat zij niet voldoen aan de vooraf gestelde criteria.

Maximaliseren van het aantal bouwlagen en hoogten bij te realiseren bouwwerken

Introduceren en ontwikkelen van positieve top-down- en bottom-upstrategie

Bij de bestaande top-down- en bottom-upstrategieën (beïnvloedingsmodellen), die beide zowel voor- als nadelen kennen, zou een nieuw model geïntroduceerd kunnen worden, dat bestaat uit een mix van de positieve resultaten van beide. Een naam die hiervoor gebruikt kan worden is 'middle-rangestrategie' of 'to-the-pointstrategie'.

1.3 Financieel

Doorrekenen van projecten en second opinion

Projecten moet op verantwoorde wijze worden doorberekend, met daarbij de verplichting tot het inwinnen van tenminste één onafhankelijke second opinion.

Transparantie bij het toerekenen van werkelijke kosten in begrotingen

De noodzaak van transparantie bij het toerekenen van werkelijke kosten in begrotingen geldt niet alleen voor gerealiseerde projecten, maar ook voor nader te bepalen tussenfases van projecten.

Risicoverzekering voor budgetoverschrijding

Subsidiebeleid onder de loep

Er moet uitgebreid en algemeen onderzoek worden ingesteld naar het subsidiebeleid voor (grote) projecten. Daarbij zouden ook de nadelige effecten die subsidieverstrekking soms kan hebben onderzocht moeten worden. Subsidieaanvragers kunnen soms subjectief beïnvloed worden en verblind raken door het aanbod van subsidies en zodoende ongewild gestimuleerd worden om aan projecten te beginnen die hun draagkracht ver te boven gaan. Waarschijnlijk is dat ook het geval bij het Forumproject.

Financiële consequenties bij misleiding of verstrekken van onjuiste informatie

Indien is aangetoond dat er sprake is van misleiding van de bevolking door volksvertegenwoordigers en er bewust onjuiste informatie is verstrekt dan wel belangrijke informatie is achtergehouden en de gemeenschap hierdoor ernstig financieel is benadeeld, dan moet het salaris, het wachtgeld of de eventuele ‘gouden handdruk’ door de verantwoordelijken worden terugbetaald.

1.4 Cultureel

Instellen van denktanks

Het is een goed idee om multidisciplinaire denktanks in te stellen. Op lokaal en regionaal niveau, kleinschalig en evenwichtig van samenstelling. Zo’n denktank zou voor de ene helft uit burgers en voor de andere helft uit ambtenaren en een verantwoordelijk bestuurder kunnen bestaan. De burgers participeren voor een vastgestelde periode, met als doel het vroegtijdig brainstormen over voorgenomen planontwikkelingen van grote projecten. Mijns inziens kan dit voorkomen dat plannen ontwikkeld worden zonder voldoende draagvlak onder de bevolking.

Evenwichtige samenstelling van bestuurs- en adviesorganen

Bestuurs- en adviesorganen, zoals het gemeentebestuur, het college van Gedeputeerde Staten en welstandadviescommissies, bestaan vaak uit mannen. Door een evenwichtige verdeling van vrouwen en mannen ontstaat er een andere energie en een ander werkklimaat. Ik ben dan ook voorstander van een wettelijke verplichting voor gelijke verdeling van mannen en vrouwen in bestuurs- en adviesorganen.

EU-richtlijnen ter bescherming van cultureel erfgoed

EU-richtlijnen moeten historische binnensteden en beschermde stadsgezichten beschermen tegen postmoderne gebouwen.

1.5 Directe politiek

Inventariseren en openbaar maken van verantwoordelijke beleidsmakers

Alle politici in Nederland en de Europese Unie moeten worden geïnventariseerd en genoemd in een openbaar register *Europese Projecten*.

Directe democratie

Er moeten landelijk regels komen waarbij verplicht een vorm van directe democratie wordt ingevoerd bij projecten waarvan de kosten een vastgesteld bedrag overschrijden. Op lokaal niveau zou men bijvoorbeeld kunnen denken aan een investeringsbedrag van honderd miljoen euro. Daarboven volgt van overheidswege automatisch een referendum. Dergelijke bedragen, die natuurlijk verschillend zullen zijn, moeten worden vastgesteld op lokaal, provinciaal en landelijk niveau en moeten worden opgenomen in de diverse begrotingen van de budgethouders. Op deze wijze zal bij een bepaalde financiële omvang een referendum verplicht gesteld kunnen worden.

Ook aan zo'n referendum moeten eisen worden gesteld. De vraagstelling moet zuiver en transparant zijn. Wanneer dit plan van aanpak wordt ingevoerd in Nederlands dan wel Europees verband, zal dit leiden tot standaardisatie.

Wettelijke verplichting omtrent gedrag

Kandidaat-wethouders, -gedeputeerden en -leden van dagelijkse besturen van een publiek lichaam zouden verplicht moeten zijn een verklaring van goed gedrag en integriteit te overleggen.

Gekozen burgemeester en commissaris van de Koning

Het verdient aanbeveling om de burgemeester en de commissaris van de Koning rechtstreeks door de bevolking te laten kiezen.

1.6 Nationale Politiek

Initiëren van nieuwe wetgeving: toetsing vooraf

Het zou zeer wenselijk zijn als er wetgeving komt met landelijke criteria, spelregels en maatregelen om grote, kostbare projecten die bedacht zijn door een handjevol (tijdelijke) machthebbers, vooraf te toetsen. Zo wordt voorkomen dat deze klakkeloos ten uitvoer kunnen worden gebracht.

Benoemen van een landelijke commissie van deskundigen

Het verdient aanbeveling om grote projecten te bestuderen en te analyseren. Hiervoor moet een nationale commissie worden ingesteld die een initiatiefwet gaat voorbereiden. Bij nieuwe ideeën voor wettelijk beleid is het wenselijk dat een adviescommissie deze vooraf gaat onderzoeken en met aanbevelingen komt.

Opheffen van het verschil tussen politiek en zakelijk economisch bestel

Het onderscheid tussen ons politieke systeem en het zakelijk economisch bestel moet op dit punt zo spoedig mogelijk worden opgeheven. Nieuwe wetgeving zou het

onmogelijk moeten maken dat zowel verantwoordelijke bestuurders als (top)ambtenaren zich kunnen ‘verschonen’ door bij een falend optreden de schuld argeloos van zich af te werpen om vervolgens via een achterdeur ‘onbeschadigd’ het toneel te verlaten. De uitdrukking ‘op het pluche zitten’ kan daarmee uit het woordenboek worden geschrapt. Het behouden van comfortabele posities waarbij voorbij wordt gegaan aan de wensen van de bevolking en/of idealen, wordt hiermee ter discussie gesteld.

Als een ondernemer zakelijk een onverantwoorde beslissing neemt met grote financiële risico’s, dan zal hij daarvan de consequenties ondervinden en met zijn privévermogen, voor zover dit mogelijk is, aansprakelijk worden gesteld. Als dit ook zou gelden voor onze Nederlandse bestuurders en betrokken ambtenaren, dan bedenken deze zich wel drie keer om tegen de wensen van de bevolking in een project met gemeenschapsgeld erdoor te drukken.

Aansprakelijkheidsstelling

Bij innovatie van ons huidige politieke bestel moeten bestuurders hoofdelijk aansprakelijk worden gesteld voor hun individuele handelen als er aantoonbaar sprake is van:

- bewuste misleiding;
- het bewust verstrekken van onjuiste informatie dan wel achterhouden van belangrijke informatie;
- ernstige financiële benadeling van de gemeenschap c.q. de gemeenschapskas.

De praktijk leert dat zelfs grootschalige plannen gelanceerd worden door tijdelijke ‘machthebbers’ zoals wethouders en gedeputeerden. Ook wanneer er het vermoeden van ‘ondoordacht’ of ‘eigenlijk onnodig’ of zelfs ‘ongewenst’ aan het plan kleeft. Er worden plannen bedacht en opgestart en vervolgens worden vaak andere politici, de opvolgers van de bedenkers, met de voortgaande uitvoering en de financiële consequenties opgezadeld. Evenals de gemeenschap, die veelal machteloos moet toekijken. In feite is dit een kernprobleem en een uitholling van ons democratisch stelsel.

Als tegenargument kan worden opgeworpen dat de introductie van persoonlijke aansprakelijkheidsstelling ertoe zal leiden dat weinigen meer geïnteresseerd zijn in het ambt van bestuurder van een overheidsorganisatie. Dit argument is echter zeer twijfelachtig. Aansprakelijkheidsstelling in de particuliere sector is een feit en weerhoudt mensen er ook niet van om ondernemer te worden.

Ministeriële verantwoordelijkheid: een nieuw ministerie

Het zou een idee kunnen zijn om een minister van ‘Communicatie’ te benoemen, met toezichthoudende taken op het gebied van informatietechniek, grote projecten, integriteit, transparantie en inspraak.

Verkiezingen van vier naar vijf jaar

Als om de vijf jaar verkiezingen worden houden, biedt dat tijd en ruimte om een visie te ontwikkelen en uit te voeren, ook voor de politici. Uitgaande van een inwerkperiode van een jaar en een afscheidperiode van ongeveer een halfjaar, resteert een slagvaardige periode van circa tweeënhalf jaar. Dan is een periode van vier jaar te kort, want het netto rendement is te laag. Ik stel voor om de ambtstermijn van politieke vertegenwoordigers te verlengen tot vijf jaar. Dat impliceert dat ook de reguliere verkiezingen om de vijf jaar worden gehouden. Een aardige bijkomstigheid is dat hiermee ook geld wordt bespaard.

Aanbevelingen

1 Groninger Forum

Het instellen van een onafhankelijke onderzoekscommissie

3 Financieel

Doorrekenen projecten en second opinion

Transparantie bij toerekenen van werkelijke kosten in begrotingen

Subsidiebeleid onder de loep

Financiële consequenties bij misleiding of verstrekken onjuiste informatie

5 Directe politiek

Inventariseren en openbaar maken van verantwoordelijke beleidsmakers

Directe democratie

Wettelijke verplichting omtrent gedrag

Gekozen burgemeester en commissaris van de koning

Ministeriële verantwoordelijkheid – een nieuw ministerie

2 Algemeen

Protocol bij grote projecten

De 7 W's

Verplichte (tussen)evaluatie

Opzetten van een openbaar register 'Landelijke Projecten.'

Introduceren en ontwikkelen 'positive top-down en bottom-up strategy'

4 Cultureel

Instellen van 'denktanks'

Evenwichtige samenstelling bestuurs- en adviesorganen

EU-richtlijnen ter bescherming van het culturele erfgoed

6 Nationale Politiek

Initiëren van nieuwe wetgeving – toetsing vooraf

Benoemen van een landelijke commissie van deskundigen

Opheffen van het verschil tussen politiek en zakelijk economisch bestel

Aansprakelijkheidsstelling

Verkiezingen van 4 naar 5 jaar

Groninger Forum

2. Introductie

Noblesse oblige

Soms lopen dingen in het leven niet zoals men het zich had voorgesteld of zoals men had gepland. U kent ongetwijfeld voorbeelden in uw eigen situatie. Een voorgenomen reis wordt geannuleerd door onvoorziene omstandigheden, er zijn actuele maatschappelijke ontwikkelingen of u beschikt over voortschrijdend inzicht. Kortom, er bestaat altijd de mogelijkheid om een plan te wijzigen of bij nader inzien niet uit te voeren. Net als in een rijdende trein kunnen we altijd nog aan de noodrem trekken.

Welnu, door middel van het boek *Groninger Forum* trek ik keihard aan de noodrem, omdat ik om allerlei redenen vind dat het nog niet te laat is om alsnog te stoppen met de bouw van het kolossale bovengrondse Forum in de Groningse binnenstad. Ik wilde weten hoe dit project ontwikkeld is en doorgang kon vinden, en heb in korte tijd een serieuze poging gedaan om een tipje van de sluier op te lichten. Het werd een ontdekkingsreis.

In dit boek wordt onder meer aandacht geschonken aan referenda en het begrip ‘macht’. Ook worden de ideeën van de bekende filosofen Niccolò Machiavelli, Thomas Hobbes en Montesquieu belicht.

Voor de inwoners van Groningen, de *Stadjers*, heeft de statige Martinitoren, in de volksmond ook wel *d’Olle Grieze* genoemd, een symbolische betekenis. Sinds 2015 wordt er vlak naast de Martinitoren, op de meest historische plek van het centrum het *Groninger Forum* gebouwd, hierna te noemen *Forum*. Op 23 januari 1991 is dit gedeelte van de binnenstad ook nog eens officieel benoemd als een beschermd stadsgezicht. Gezichtsbescherming richt zich op de stedenbouwkundige en cultuurhistorische waardering van een gebied en wil het toekomstig functioneren daarvan veiligstellen. Dit zou een geruststellende gedachte moeten zijn voor de inwoners van de stad. Hoe is het dan mogelijk dat deze locatie is uitgekozen voor een megalomaan gebouw en hoe kon het Forumontwerp de instemming verkrijgen van de gemeentelijke welstandsadviescommissie?

Met lede ogen zie ik als inwoner van de stad Groningen toe hoe er weer met gemeenschapsgelden geknoeid en gerommeld wordt. En met mij vele anderen, dat weet ik zeker. Zoals het er nu naar uitziet, zal er een in alle opzichten onbeheersbare kolos verschijnen: een groot, onverantwoord en buitengewoon risicovol project in de prachtige historische binnenstad.

In het voorjaar van 2016 werd na een eerder opgelegde bouwstop, die zo’n negen maanden heeft geduurd en heel veel geld heeft gekost, weer verdergebouwd. In haar Referendum-verordening uit 2007 heeft de gemeente Groningen de term ‘groot pro-

ject' als volgt gedefinieerd: "Het is een groot en maatschappelijk project met ingrijpende gevolgen voor de Groningse samenleving waarvan de oplossing veel tijd vraagt, met grote financiële consequenties en waarbij veel partijen zijn betrokken." Het project Groninger Forum valt binnen deze definitie.

Johan Meijering bij de bouwlocatie

Het streven is het bouwwerk begin 2019 op te leveren en in de loop van dat jaar daadwerkelijk in gebruik te nemen. Bij onverwachte tegenslagen kan het echter nog later worden.

Het is naar mijn mening onverantwoord om dit prestigeproject te realiseren. Onder de Groningse bevolking is er geen of nauwelijks draagvlak voor te vinden. Het raakt alle Groningers diep in hun ziel. "Immense rouw om de bouw van het Groninger Forum", berichtte een vriend mij onlangs. In plaats van de ogen te sluiten en weg te lopen voor verantwoordelijkheden en de actuele problemen die in de loop der tijd schrijnend zichtbaar zijn geworden, ligt het meer voor de hand om in goed overleg te zoeken naar alternatieve oplossingen. Bijna niemand heeft op dit moment een realistische voorstelling van het 45 meter hoge gebouw, hoe het er uiteindelijk uit komt te zien en wat de werkelijke gevolgen ervan zijn als het er eenmaal staat. Dan is er zeker geen weg meer terug.

Mijn bijdrage is dan ook bedoeld om mee te helpen een vermoedelijk fiasco te voorkomen en een aantal oplossingen en aanbevelingen aan te reiken, ook voor de toekomst.

Na het uitbrengen van dit boek in de zomer van 2016 is het nog steeds mogelijk om in overleg met de Groningse bevolking de stekker uit het gebouw in wording te trekken. Bovengronds is er op *dit* moment niet of nauwelijks gebouwd, zodat nog steeds naar alternatieve bestemmingen kan worden gezocht.

Het Forum is bedoeld als openbare ontmoetingsplek voor bewoners en bezoekers van de stad Groningen. Onder het Forum is een parkeergarage gepland voor 380 auto's en in de kelder kunnen 1.400 fietsen worden gestald. Men verwacht dat er maar liefst 1,35 miljoen bezoekers per jaar te verwelkomen zijn, terwijl eerdere verwachtingen spraken van maar liefst 1,7 miljoen bezoekers. Voor de invulling van het complex is het samenwerkingsverband *Stichting Groninger Forum* opgericht. Deze stichting moet zorgen voor een samenhangend programma van culturele activiteiten, zoals tentoonstellingen, lezingen, films en debatten. Het Groninger Forum zal activiteiten gaan organiseren ter bevordering van informatie-uitwisseling met andere culturele en maatschappelijke organisaties.

De bouw is niet onomstreden. Alleen al door de hoge bouwkosten die op 71 miljoen euro zijn begroot en waarvoor de provincie Groningen 35 miljoen en de gemeente Groningen 32,5 miljoen beschikbaar stelt. Daarnaast komt er 10 miljoen uit Europese subsidies.

In het najaar van 2015 werd bekendgemaakt dat er door de gemeente een bouwstop was opgelegd, omdat bleek dat er tot op dat moment niet aardbevingsbestendig gebouwd was. Toen vervolgens de Nederlandse Aardolie Maatschappij BV, kennelijk zonder blikken of blozen, aan het gemeentebestuur van Groningen 68 miljoen euro beschikbaar stelde om de bestaande constructies aardbevingsbestendig te maken, ben ik als verontruste burger alsnog in actie gekomen en trok ik aan de noodrem. Ik gooide de knuppel in het hoenderhok en besloot de strijd aan te gaan. Ik zou met voorstellen komen met de bedoeling een discussie op gang te brengen in de hoop alsnog veranderingen te bewerkstelligen. De bouw lag immers toch stil. Terugkomen op een beslissing is altijd mogelijk; beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald.

In het najaar van 2015 startte ik daarom een flyeractie en verspreidde in recordtempo 10.000 flyers met daarop het alternatieve plan *Nieuw Groninger Forum*. In dezelfde periode liet ik een website maken en diende ik een bezwaarschrift in tegen de verlening van de door de Provincie Groningen aan de gemeente toegezegde subsidie van 35 miljoen voor dit gebouw.

Kort geleden, in het voorjaar van 2016, werd het Forum nogmaals onderwerp van gesprek in de Groningse politieke arena. De VVD-fractie maakte namelijk bekend

opnieuw over het Forum te willen debatteren en eiste dat de gemeentelijke subsidie van 32,5 miljoen zou worden ingetrokken als er in Groningen geen kabelbaan zou worden gerealiseerd. Naar aanleiding van deze opmerkelijke berichtgeving besloot ik zo snel mogelijk dit boek te schrijven, in de hoop dat mijn werkzaamheden nog een bijdrage zouden kunnen leveren aan een hernieuwde discussie rondom het Forum. Als filosoof en vrijdenker kan ik niet anders zeggen dan dat ik dit boek in één adem heb geschreven, vanuit bevlogenheid.

Twee keer eerder ben ik een missie begonnen: een tegen het afsteken van consumentenvuurwerk (2007-2013) en een vanaf 2003, tegen het vervalsen van kunst, in het bijzonder die van de kunstkring *De Groninger Ploeg*, en tegen het verhandelen van valse kunst.

Deze derde maatschappelijke missie keert zich tegen de (boven)bouw van het Forum. Bij dit project is er sprake van verbaal 'geweld' en onrecht jegens de Groningse bevolking. Het werd een race tegen de klok en het werd mij al snel duidelijk dat ik mij in een bestuurlijk en politiek wespennest zou gaan begeven.

In het voorjaar van 2016 maakte ik op het Spaanse eiland Lanzarote voor het eerst kennis met het picturale werk van de in 1992 overleden beeldend kunstenaar en natuurbeschermmer César Manrique. Achter het gehele oeuvre van deze kunstenaar (schilder-, beeldhouw-, openbare kunst en stedenbouw), gaat een duidelijk streven naar integratie schuil. Hij bracht dit syncretische en totaliserende doel, *totale kunst* zoals hij het noemde, tot uiting in zijn ontwerpen van openbare ruimten en was grotendeels verantwoordelijk voor de inrichting van het hele eiland.

Het was een streven naar harmonie, een samengroeien en versmelting in interactie met zijn omgeving, dat niet alleen verwijst naar zijn passie voor schoonheid, maar ook naar zijn passie voor het leven. Een regelrechte aanrader voor beleids- en plannenmakers om kennis te maken met zijn indrukwekkende werk. Eén van zijn meesterwerken, *Jameos del Aqua*, wordt wel het achtste wereldwonder genoemd. Het is gelegen in en maakt deel uit van een lavatunnel die vanaf de vulkaan en de *Cueva de los Verdes* tot onder de zeespiegel reikt. Hij heeft gebruikgemaakt van de ruimten die ooit op natuurlijke wijze tot stand zijn gekomen. Het geheel is toegankelijk voor publiek.

Een gebouw als het Groninger Forum ontwerpen op de uitgekozen locatie en aan de buitenkant bekleed met marmeren platen waarvoor een berg is afgegraven, zou ondenkbaar zijn in zijn filosofie.

De essentie van dit boek is bewustwording. De huidige politieke elite van de stad en de provincie luistert niet naar signalen uit de samenleving. En dat moet veranderen.

Ongeveer zeven maanden lang, vanaf oktober 2015 tot en met mei 2016, correspondeerde ik met individuele politici en bestuurders van de stad en de provincie. Met het openbaar maken van deze correspondentie wordt aan de hand van de casus Groninger Forum het volstreekte falen van de politiek in de stad en de provincie

Groningen geanalyseerd. Allerlei signalen vanuit de bevolking, waaronder twee peptities, zijn genegeerd. In deze casus ontbreekt de politieke wil om het roer drastisch om te gooien op een tijdstip dat dit nog kan. Veel vragen blijven immers onbeantwoord. Wat zullen bij continuering van dit project de uiteindelijke, inclusief de onvoorziene bouwkosten bijvoorbeeld bedragen? Hoe groot zullen uiteindelijk de maatschappelijke kosten zijn en zijn deze wel berekend? Wat zijn de werkelijke jaarlijkse exploitatielasten? Welk financieel debacle staat de inwoners van Groningen te wachten en hoe valt dat te zijner tijd te verantwoorden? Noblesse oblige!

Een verkennend onderzoek naar grootschalige prestigeprojecten in Nederland en een aantal grote projecten in de stad Groningen resulteerden in een aantal conclusies. Deze conclusies leiden vervolgens tot een aantal beleidsaanbevelingen.

Met mijn spontane actie als betrokken burger van de stad beoog ik niet meer en niet minder dan een aanzet te geven tot een maatschappelijk debat over grootschalige prestigeprojecten in Nederland en in het bijzonder in Groningen. Dit boek is daartoe een eerste stap en pretendeert niet volledig te zijn, het is geen wetenschappelijk onderzoek. Waar in dit boek wordt gesproken over gemeente en provincie, wordt bedoeld de gemeente en provincie Groningen.

Het is een dringende oproep en de hoogste tijd om plannen voor dit soort projecten, die ingrijpend zijn voor de samenleving, onder een vergrootglas te leggen en uniforme criteria vast te stellen waaraan in eerste instantie moet worden voldaan. En deze dienen vooraf op een transparante wijze aan de bevolking te worden gepresenteerd.

Structurele veranderingen in het denken van politici in deze thematiek zijn hard nodig. Dit boek hoopt een maatschappelijke en politieke discussie te bezielen. Daar hebben alle Europeanen, en in het bijzonder alle Nederlanders, recht op. Ik hoop oprecht, dat als u dit boek leest, u het Forumproject zult begrijpen.

Uit onjuiste keuzes kan men lering trekken, waardoor er vervolgens iets positiefs kan ontstaan. Deze casus kan tot nieuwe inzichten en tot mogelijke veranderingen in het politieke denken leiden. Ik hoop oprecht dat dit boek tot nieuw beleid zal inspireren en zal leiden tot meer onderzoek naar de problemen rond het initiëren, ontwikkelen en uitvoeren van omvangrijke, geldverslindende projecten, gefinancierd met gemeenschapsgelden. Door in onze maatschappij samen te kijken naar de vele problemen die gepaard gaan met dit soort projecten en deze serieus te analyseren en aan te pakken, kunnen wij veranderingen teweegbrengen. Het is een feest van onze Nederlandse democratie dat we met elkaar kunnen en mogen discussiëren over maatschappelijke vraagstukken.

In de milieuwetgeving geldt het principe dat de vervuiler, de veroorzaker, betaalt. Dit principe zou ook bij wet geregeld moeten worden voor verantwoordelijke bestuurders, ambtenaren en andere veroorzakers, die de Nederlandse samenleving

soms opzadelen met de gevolgen van hun onjuiste keuzes c.q. ondoordacht handelen en daardoor feitelijk een wanprestatie leveren.

Instead of past-oriented, it's future-oriented

Dit boek is bedoeld als handreiking aan de bevolking, in het bijzonder die van Groningen, aan ambtenaren, politici, bestuurders, subsidiegevers, Europese vertegenwoordigers, andere direct betrokkenen en aan het onderwijs. Daartoe wil het zich echter niet beperken. De beschreven casus van de totstandkoming van het Groninger Forum is vooral ook interessant voor de meer algemene lezer. Het geeft naast de hoofdpunten van het politieke proces dat daaraan ten grondslag ligt vooral een inkijk in het gedrag van de betrokken politici. Want meer dan elk ander aspect en geheel anders dan vaak wordt benadrukt, vormen de politici individueel en als geheel de kern van ons democratisch bestel. Zij worden als het ware ingehuurd door de maatschappij om belangrijke beslissingen voor te bereiden en vervolgens ook te nemen. Dit gedrag bepaalt in de praktijk immers het democratische gehalte van onze bestuursorganen. Dit boek beperkt zich niet uitsluitend tot een beschrijving van de huidige situatie, maar beoogt tevens een bijdrage te leveren aan een levendige maatschappelijke discussie omtrent nieuwe projecten. Het eerste exemplaar van dit boek is op donderdag 8 september 2016 overhandigd aan de heer P.J. Paas, commissaris van de Koning in de provincie Groningen.

Het is hoopgevend dat de hoofdsponsor van het Forum, de provincie Groningen, haar collegeprogramma 2015-2019 van de SP, CDA, D66, ChristenUnie en GroenLinks de titel *Vol vertrouwen* heeft gegeven. Deze coalitie “streeft een bestuursstijl na, waarin waarden als gezamenlijkheid, dienstbaarheid en transparantie een prominente plaats krijgen. Groningers dienen er volledig op te kunnen vertrouwen dat de provincie voor hun belangen staat en hun problemen daadkrachtig te lijf gaat.”

3. Op zoek naar antwoorden

Het project Forum roept bij kritisch ingestelde mensen meer vragen op dan er duidelijke antwoorden worden gegeven. Een aantal onbeantwoorde vragen zijn in dit hoofdstuk op een rij gezet. Essentiële vragen hadden in dit geval aan de Groninger bevolking moeten worden voorgelegd:

- Willen de Stadgers dit project?
- In deze omvang?
- Op deze, door het stadsbestuur uitgekozen locatie?
- En stemmen ze in met het budget dat uit de kas van de gemeentelijke huishouding moet komen?

Wisseling van politieke standpunten behoort te kunnen en zal, afhankelijk van het eigen standpunt, zowel negatief als positief beoordeeld worden. Het is interessant te inventariseren welke van de twee standpunten daarbij gedurende de ontwikkeling van het Forum een rol hebben gespeeld. Antwoorden op deze vragen blijven in dit beperkte analysekader buiten beschouwing.

In dit hoofdstuk wordt als het ware vragenderwijs feedback gegeven aan het politieke systeem. De vragen zijn onderverdeeld in vijf categorieën:

1. Het Forum
2. Veiligheid
3. Financiën
4. Directe politiek
5. Europese wetgeving

3.1 Het Forum

- Is er behoefte aan het Forum en zo ja, op welke wijze is dit vanuit de bevolking kenbaar gemaakt?
- Wie is werkelijk belanghebbende van het Forum?
- Hoe is het mogelijk dat de locatie, een kleinschalig historisch binnenterrein, werd uitgekozen voor een megalomaan gebouw?
- Hoe is het mogelijk dat het Forumontwerp, waarin het gebouw is voorzien op een locatie met beschermd stadsgezicht, de instemming kon verkrijgen van de gemeentelijke welstandsadviescommissie?
- Bestaat er een relatie tussen de hoogte van de eerste trans van de Martinitoren – 40 meter – en het naastgelegen gebouw (in wording) – het Forum – met een hoogte van 45 meter (Tweede Wereldoorlog 1940-1945)?
- Is de stichting Groninger Forum volgens de statuten op orde?
- Wat is de reden dat het Noordelijk Scheepvaartmuseum niet wordt gehuisvest in het Forum?
- Wat is de reden dat het Groninger Museum is afgehaakt?

- Wat is de reden dat het Regionaal Historisch Centrum Groninger Archieven niet meer gehuisvest wordt in het Forum?
- Wat is de reden dat Menzis door het gemeentebestuur is benaderd voor cultuurpaleis het Forum?
- Waaruit blijkt dat het Forum veel meer is dan een optelsom van bestaande culturele organisaties, een verzamelgebouw, een Groninger ‘culturele Bijenkorf’?
- Voldoet het Forum in 2016 nog aan de doelstelling uit 2001, op grond waarvan de subsidiëring gegrondvest is?
- Wat is erop tegen om met de wetenschap van vandaag, nu de bovengrondse bouw nog moet plaatsvinden, de Stadjsers alsnog met open vizier via een Referendum te raadplegen en de vraag voor te leggen of het bovengrondse bouwwerk er wel moet komen?
- Komt er belangenverstrengeling voor en zo ja, op welke plekken is die zichtbaar?
- Op welke wijze kan worden voorkomen dat de inwoners in een vloed van wensdenken worden meegenomen?
- Het Forum wordt ommanteld met natuursteen (travertin), past dit in het milieubeleid van de gemeente?
- Wat zijn de totale kosten van de verlieslijdende grote projecten in de gemeente in de periode 2001-2016 ten tijde van de projectontwikkeling van het Forum?
- Is het Forum een megalomane vergissing of tóch een meesterlijke zet?
- Hoeveel miljoenen kost dit geldverslindende project als er definitief gestopt wordt met de bouw en hoeveel kost het project uiteindelijk als het is gerealiseerd, inclusief mogelijke aanvullende kredieten tijdens de bouw en afgezien van de mogelijke exploitatietekorten?
- Wat is erop tegen om, gelet op de huidige omstandigheden, de toegezegde kredieten voorlopig op te schorten?
- Wat is erop tegen om met alle betrokkenen om een ronde tafel te gaan zitten in een serieuze poging om voor alle partijen een aanvaardbare oplossing voor het bestaande probleem te zoeken?
- Waarom zouden de toegezegde subsidies en kredieten niet bestemd kunnen worden voor een alternatief plan met volledige instemming van de subsidieverstrekkers als er sprake is van een niet-voorzien situatie (overmacht)?
- Zijn er andere omstandigheden die rechtvaardigen dat het maatschappelijk onverantwoord is om te bouwen?
- Welke voorbehouden heeft de gemeente Groningen gemaakt jegens de bouwer?
- Welke partij is in juridische zin verantwoordelijk voor het feit dat er niet-aardbevingsbestendig gebouwd is op een kwetsbare plek in de binnenstad? Is de opdrachtgever (gemeente Groningen) of de aannemer hiervoor aansprakelijk, beide partijen, of is dit niemand te verwijten?
- Welke informatie wordt er onder de pet gehouden?
- Wie voelt zich straks nog verantwoordelijk voor alle gemaakte missers bij het doorgaan van dit project?
- Zijn de vele riscofactoren door de verantwoordelijke bestuurders onderschat?

- Zal de discussie over een kabelbaan oplaaien en invloed hebben op het Forumproject?
- Het Forum is een cultuurcentrum. Hoe is het mogelijk dat dit centrum wordt gerealiseerd terwijl in de cultuursector al vele jaren drastisch wordt bezuinigd?
- Het Forum is geïnitieerd vanuit de PvdA-gelederen. De Groninger PvdA was verdeeld over het Forum. Hoe is het mogelijk dat de ontwikkeling van het Forum met dit gegeven door kon gaan en niet meer werd gestopt?
- Wie in de gemeente heeft een totaaloverzicht en op welke wijze wordt dit bewaakt en, indien noodzakelijk, op tijd gecorrigeerd?
- Hadden alle verlieslijdende projecten ten tijde van de ontwikkeling van het Forum, zoals de RegioTram, Meerstad, grondaankopen voor bedrijventerreinen en woningbouw, het Infoversum, voorkomen kunnen worden? Zo ja, op welke wijze?
- De bouw van het Forum is gestoeld op het referendum van 2005. Wat is de oorzaak van het feit dat er bij het referendum in 2001 81.973 kiesgerechtigden hun stem uitbrachten en ruim vier jaar later bij het referendum in 2005 57.244, oftewel 24.729 kiesgerechtigden minder?

3.2 Veiligheid

Op grond van de wet *Rampen en zware ongevallen* moet iedere gemeente zich voorbereiden op rampen en zware ongevallen. Ter uitvoering van deze voorschriften is het gemeentelijk rampenplan opgesteld. In dit plan worden de risico's geïnventariseerd en de organisatie, de verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden in het kader van rampenbestrijding beschreven.

Op 28 juni 2005 heeft het college van B en W het nieuwe gemeentelijke rampenplan Groningen vastgesteld. Dit plan wordt door het college van B en W ten minste één maal per vier jaar geactualiseerd. *“Met de huidige capaciteit in de gemeente Groningen kan actualisatie slechts eens in de tien jaar plaatsvinden.”* Het rampenplan ligt uitsluitend ter inzage op het stadhuis. Uitgaande van een bezoekersprognose van 1,4 miljoen per jaar, bezoeken dagelijks gemiddeld 3.835 mensen het gebouw.

- Is het op 28 juni 2005 door het college van B en W vastgestelde gemeentelijke rampenplan geactualiseerd?
- Hoeveel mensen, inclusief medewerkers, mogen er maximaal gelijktijdig in het Forum aanwezig zijn?
- Wordt het aantal mensen dagelijks geteld en zo ja, op welke wijze gebeurt dit?
- Zijn alle ruimten in het Forum toegankelijk voor mensen met lichamelijke functiebeperkingen?
- Is het gehele openbare gedeelte van het Forum voorzien van videocamera's?
- Is er voldoende rekening gehouden met de toegankelijkheid van hulpverleningsdiensten zoals politie, brandweer en ziekenvervoer?
- Op welke wijze worden de risicofactoren van het Forum in het kader van het gemeentelijke rampenplan ingeschat?
- Welke vluchtscenario's zijn er bedacht als ten gevolge van verhitte discussies de gemoederen oplopen en het gebouw ontruimd moet worden?

- Is of wordt er een specifiek rampenplan opgesteld, gelet op de kwetsbare situatie in en rondom het Forum in historisch binnenstadgebied?
- Wat is het gevolg van het winnen van aardwarmte op deze locatie voor de directe omgeving met haar monumentale bebouwing, waaronder de Martinitoren?
- Hoe heftig kunnen de gevolgen zijn, gezien het feit dat aardwarmte aardbevingen kan veroorzaken?
- Zijn de leidingen voor aardwarmte aardbevingsbestendig?
- Is er een windhinderonderzoek gedaan in de omgeving, binnen een straal van 300 kilometer?
- Welke artikelen van de bouwverordening zijn getoetst bij het verlenen van de bouwvergunning en wat zijn de conclusies daarvan?
- Welke artikelen van het Bouwbesluit 2012 zijn getoetst bij het verlenen van de bouwvergunning?
- Op welke wijze is de Welstandsnota getoetst bij het verlenen van de bouwvergunning?
- Wat zijn de redenen dat de op 15 februari 2016 verleende gemeentelijke bouwvergunning voor het Forum niet getoetst is aan de Nederlandse Praktijkrichtlijn (NPR 9998:2015), kortweg NPR 9998, groene versie?
- NB: De Nederlandse Praktijkrichtlijn (NPR 9998:2015), kortweg NPR 9998, biedt opdrachtgevers, constructeurs, aannemers en andere betrokkenen zoals lokale overheden een (technisch) houvast bij nieuwbouw en bij het preventief versterken van gebouwen. Deze NPR geeft tevens volgens een rekenkundige beoordeling aan of een gebouw sterk genoeg is om de belasting van een aardbeving te kunnen weerstaan. Het toepassingsgebied van deze NPR is beperkt tot Noord-Nederland, voor zover daar geïnduceerde aardbevingen als gevolg van gaswinning in het Groninger gasveld optreden.

NPR 9998 geeft richtlijnen om voor de volgende situaties te beoordelen of:

- a) te bouwen gebouwen voldoende aardbevingsbestendig zijn;
- b) bestaande gebouwen voldoende aardbevingsbestendig zijn en
- c) te versterken bestaande gebouwen voldoende aardbevingsbestendig zijn.

Op 25 december 2015 is de zogenaamde witte versie van de NPR gepubliceerd. Deze is in de plaats gekomen van de tot dan toe geldende groene versie van de richtlijn. De NPR is nog niet opgenomen in het Bouwbesluit. Toepassing van de NPR is dan ook niet af te dwingen. De overheid adviseert wel rekening te houden met deze nieuwe richtlijn.

Bouwbesluit

Naar verwachting zal de NPR uiterlijk 1 juli 2016 dwingend worden opgenomen in het Bouwbesluit. Het zal dan naar alle waarschijnlijk alleen voor nieuwbouw dwingend worden.

- Waren de constructietekeningen en de berekeningen van de aardbevingsbestendigheid van het Forum aanwezig bij de op 15 februari 2016 verleende bouwvergunning?

3.3 Financiën

- Is er planschade meegenomen in de gemeentelijke begroting?
- Heeft de gemeente Groningen schadeclaims gelegd bij de bouwer, de hoofdaannemer Koninklijke NV Bataafsche Aannemer Maatschappij, afgekort BAM, in verband met de kosten van het aardbevingsbestendig maken van het gebouw?
- Is de subsidie uit het Ruimtelijk Economisch Programma, afgekort REP, terecht verstrekt?
- Wat is erop tegen om, gelet op de huidige omstandigheden halverwege 2016, de toegezegde provinciale REP-subsidie voorlopig op te schorten?
- Is de subsidie uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, afgekort EFRO, terecht verstrekt?
- Welke consequenties zijn er als de onder voorwaarden toegezegde REP- en EFRO-subsidies onverhoopt niet of ten dele zullen worden uitgekeerd?
- Hoeveel miljoenen kost dit geldverslindende project als er definitief gestopt wordt met de bouw, onder aftrek van de kosten van de reeds gebouwde ondergrondse parkeer- en fietsenkelder?
- Hoeveel kost het project uiteindelijk als het is gerealiseerd, inclusief mogelijke aanvullende kredieten tijdens de bouw?
- Welke gevolgen heeft de jaarlijkse exploitatiesubsidie van 2,5 miljoen voor het Forum voor de overige culturele instellingen in de gemeente Groningen?
- Wat zijn uiteindelijk de integrale maatschappelijke lasten die toegerekend kunnen worden aan het project Groninger Forum?
- Zou er een onderzoekscommissie kunnen worden samengesteld van (met name) financieel deskundigen, die de verschillende opties onderzoekt en financieel vertaalt en conclusies trekt?
- Welke initiatieven kunnen worden ontplooid zodat grote projecten zoals het Forum binnen afgesproken budgetten gerealiseerd kunnen worden?

3.4 Directe politiek

- Middels een raadplegend referendum in 2001 heeft de Groninger bevolking de gemeentelijke plannen voor de bouw van een parkeerkelder onder de Grote Markt afgewezen. Welke invloed heeft dit gehad op de planontwikkeling van het Forum?
- Zijn de lokale en provinciale politici wellicht onder politieke en/of tijdsdruk komen te staan?
- Welke initiatieven kunnen worden ontplooid zodat burgers vanaf het begin van voorgenomen planontwikkeling over de juiste informatie beschikken?
- Welke standpunten zullen de Groninger lokale politieke partijen innemen als het op 17 maart 2016 vastgestelde (bouw-)krediet niet voldoende blijkt te zijn

en er door het college van B en W extra gelden zullen worden gevraagd van de gemeenteraad?

- Welke standpunten zullen de Groninger lokale politieke partijen innemen als de jaarlijks vastgestelde exploitatiesubsidie van 2,5 miljoen onvoldoende blijkt te zijn en er door het college van B en W voor de exploitatie extra gelden zullen worden gevraagd van de gemeenteraad?

3.5 Europese wetgeving

- Voldoet het gebouw aan alle relevante regelgeving of nog breder vigerend beleid, zowel binnen de Nederlandse als Europese wetgeving?
- NB: Vigerend beleid is het beleid dat op dit moment van kracht is. Het gaat dus over afspraken, regels en wetten die actueel zijn en gelden.

3.6 Referenda

Referendum 2001

Bij het referendum op 21 februari 2001 werd het plan *Nieuwe Noordzijde* verworpen. De opkomst was 56,51%. Van de 81.973 kiesgerechtigden die hun stem uitbrachten, stemde 81% tegen en 19% voor het plan.

Referendum 2005

Op woensdag 29 juni 2005 mochten alle kiesgerechtigde Stadgers in een referendum voor of tegen het door de gemeente Groningen gepubliceerde plan *Grote Markt Oostzijde* stemmen. Uiteindelijk stemde 53% van de kiezers vóór het plan, 47% stemde tegen en minder dan één procent stemde blanco. Met een opkomst van 57.244 (38,59%) was de uitslag van dit correctieve referendum niet geldig. De kiesdrempel van 30% was niet gehaald. Dit betekende dat het referendum als niet-gehouden beschouwd moest worden.

4. Spontane reacties

Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald.

Met een aantal mensen heb ik uitgebreid gesproken over de ontwikkelingen en de bouw van het Groninger Forum. Een algemene klacht is dat er niet wordt geluisterd naar de stem van de inwoners, er sprake is van ambtenaren met een zwakke ruggengraat, die bang zijn voor gezichtsverlies. *“Gemeentelijke en bestuurlijke colleges en door de bevolking gekozen politici die weglopen voor de feiten, hun hoofden omdraaien.”*

Een aantal spontane reacties van uitgesproken tegenstanders van de bouw van het Groninger Forum worden hieronder genoemd.

Het Groninger Forum is:

- een aanslag op de Groninger portemonnees
- een beerput zonder deksel
- een bodemloze put
- een bom onder de gordel
- een bunker
- een buitenproportionele massa
- een discussie meer dan waard
- een doorn in het oog van velen
- een erfenis waar ons nageslacht mee wordt opgezadeld
- een feest voor de politieke elite
- een gebed zonder einde
- een gevolg van falend politiek inzicht en handelen
- een historische en kapitale blunder
- een hoofdpijndossier van ongekende omvang
- een hoogvlieger
- een illusie
- een kat in de zak
- een klucht
- een kwaadaardige tumor
- een mistig schimmenspel
- een mea maxima culpa
- een ondoordringbare jungle
- een kroniek van een aangekondigd fiasco
- een luchtkasteel op drijfzand
- een miljoenenpand op politiek drijfzand
- een mistig verhaal waar rookgordijnen zijn opgehangen
- een mokerslag op de hoofden van de Groninger bevolking
- een motie van wantrouwen

- een nachtmerrie voor velen
- een optische vervuiling van de binnenstad
- een omstreden project zonder ruggengraat
- een peperduur monument voor de slachtoffers van politiek wensdenken
- een politiek schandaal
- een poppenkast
- een prestigeproject zonder principes en mét loze pretenties
- één procent inspiratie en 99% transpiratie
- een project zonder draagvlak en fundering
- een project dat nooit bedacht en ontwikkeld had mogen worden
- een schandvlek in het historische hart van Groningen
- een slangenkuil
- een soap
- een speelobject met gemeenschapsgelden
- een speeltuin van egotrippers
- een sprookje
- een steenpuist in de binnenstad
- een subsidiebolwerk
- een toren van Babel
- een utopie
- een verkooppraatje
- een verzamelgebouw
- een zinkend schip
- bedacht zonder ruggespraak met de bevolking
- esthetische vervuiling
- geen porem
- geen cultuurpaleis maar een statussymbool
- horizonvervuiling
- hoogdrempelig
- heiligschennis t.o.v. de Martinikerk/-toren
- hoogmoedswaanzin
- in opspraak
- een kaartenhuis
- krankjorum
- niet serieus te noemen
- ontsiert het historische stadshart
- onverantwoord te midden van alle economische bezuinigen
- onverantwoord overheidshandelen
- opgebouwd door falende politici
- pure geldverspilling
- roept meer vragen op dan antwoorden
- slecht toegankelijk voor kinderen, gehandicapten, bejaarden in verband met de windhinder
- staat blijvend ter discussie

- ten hemel schreiend
- verkwisting van gemeenschapsgelden
- verstrikt in eigen valkuilen
- een wespennest
- misbruik van macht (détournement de pouvoir)

Verzamelde spontane reacties

5. Conclusies en balans opmaken

In dit hoofdstuk zijn de conclusies van de diverse hoofdstukken gebundeld. Het hoofdstuk wordt afgesloten met *'Balans opmaken'*.

Hoofdstuk 1

Het heeft er alle schijn van dat initiatieven vanuit de bevolking zelf, zoals La Pasi3n, weinig kans van slagen hebben als het gaat om (tijdelijke) overheidssteun, en dat projecten die bedacht worden door de overheid, dus ontspruiten uit de koker van de ambtelijke molens, ogenschijnlijk probleemloos worden gerealiseerd. Het Blue Moon-festival was naar mijn mening zo'n voorbeeld. Smijten met overheidsgeld voor een project van zeer korte duur, waar niemand om vroeg en waar nauwelijks publieke belangstelling voor was. Kennelijk heeft het gemeentebestuur c.q. het gemeentelijk apparaat geen lering getrokken uit dit debacle in 2001 en signalen die nadien vanuit de Groninger bevolking zijn gekomen. Geldverslindende grootschalige projecten blijven hoog in het vaandel staan. Evenals architectuur van nieuwbouwprojecten die weinig Groningers kan bekoren.

Destijds kon ik niet vermoeden dat ik jaren later, in 2015, als inwoner van een bijzondere provincie stad mijn stem opnieuw zou verheffen tegen een geldverslindend project in het historisch stadsdeel: het Forum.

Hoofdstuk 3

De metrolijn was controversieel voor en tijdens de bouw, met name vanwege de hoge kosten, de angst voor schade aan de oude binnenstad van Amsterdam en de gemaakte fouten tijdens de bouw. De tegenstanders van de metrolijn waren bang voor budgetoverschrijdingen en verzakkingen in het centrum van Amsterdam. De kosten voor de gemeente Amsterdam werden drie keer zo hoog als oorspronkelijk begroot. In plaats van 300 miljoen euro is dat opgelopen tot 900 miljoen euro. De Noord-Zuidlijn drukt flink op de begroting van andere kostenposten.

De gemeente Amsterdam schatte de kosten bewust lager door gebruik te maken van meer stelposten. De gemeenteraad van Amsterdam werd bewust onjuist dan wel onvolledig geïnformeerd. De Nederlandse belastingbetaler betaalt mee aan de kosten van de Noord-Zuidlijn. Over onze grenzen heen zien we dat ook Duitsland grote problemen kent bij de realisatie van mammoetprojecten, terwijl de aanpak in Zwitserland bij dergelijke projecten onder controle lijkt te zijn.

Hoofdstuk 4

Parkeerkelder en winkelcentrum onder de Grote Markt

In dit verkennende onderzoek heb ik zonder financiële achtergrond de totale ont-

wikkelingskosten van dit project in de periode 1995-2001, de uiteindelijke verliespost voor de gemeente, niet kunnen traceren. Hiervoor is kennelijk uitgebreid onderzoek nodig. In ieder geval neem ik aan dat de ontwikkeling van een dergelijk groot project dat niet is doorgegaan, veel gemeenschapsgeld heeft gekost. Het is interessant om te weten hoeveel.

Opvallend is dat de gemeenteraad – de volksvertegenwoordigers – dit plan met een investeringsbedrag van 300 miljoen had goedgekeurd, terwijl een meerderheid van de bevolking het daarna via een referendum afkeurde. Hebben de fracties van de gemeenteraad niet goed geluisterd naar signalen vanuit de bevolking of hebben ze een verkeerde inschatting gemaakt?

Het is voor een gemeentelijk bestuur minder leuk om een knieval te maken als de meerderheid van de inwoners een project naar de prullenbak verwijst, maar het is wel belangrijk om als geïnteresseerde en betrokken inwoners over de schouders mee te kijken en in staat te zijn controle uit te oefenen.

Regiotram

Na een ontwikkelingstraject in de periode 1997-2012 komt er geen Regiotram in Groningen. Voor het gehele project was ruim 500 miljoen euro nodig, waaraan diverse partijen moesten bijdragen. De verliespost voor gemeente en provincie bedraagt ca. 40 miljoen. In september 2012 viel het college van B en W van de gemeente Groningen door deze affaire.

Meerstad

Het project Meerstad, gestart in 2008, is een van de verlieslijdende projecten van de gemeente Groningen. In 2011 (peildatum) was het verlies opgelopen tot 60 miljoen euro. Van het verlies komt 40 miljoen voor rekening van de gemeente Groningen, die daarbovenop nog 52,5 miljoen reserveert voor eventuele nieuwe tegenvallers. Daarnaast kost Meerstad de gemeente Groningen zo'n 1 miljoen euro aan rente per maand.

Grondaankopen voor bedrijventerreinen en woningbouw

Grondaankopen voor bedrijventerreinen en woningbouw is een van de verlieslijdende projecten van de gemeente Groningen. Op 17 december 2012 wordt bekendgemaakt dat de gemeente 44 miljoen verliest op deze post en dat het tekort nog verder kan oplopen. Daarnaast wordt nog een bedrag van 10 miljoen euro gestort in een risicofonds.

Infoversum

Volgens het businessplan had het Infoversum 250.000 bezoekers per jaar moeten trekken. In het eerste jaar kwamen er ongeveer 40.000 mensen. Dat leidde tot grote financiële problemen. De bouw werd mogelijk gemaakt met miljoenenleningen. De gemeente verstrekke een lening van 2,5 miljoen. Door het faillissement in 2015

ontvangt de gemeente deze lening niet meer terug en heeft zij een verliespost van 2,5 miljoen.

Verantwoordelijk wethouder Van der Schaaf noemt het businessplan achteraf gezien niet realistisch. Vanwege de Infoversumcasus is nogmaals gekeken naar het Forum, maar dat zit volgens Van der Schaaf heel anders in elkaar dan het Infoversum.

Eindconclusie

Voor een toeschouwer en verantwoordelijk burger is het bijzonder lastig om zicht te krijgen op de werkelijke kosten van in dit geval verlieslijdende projecten.

Twee grote projecten, *Parkeerkelder en winkelcentrum onder de Grote Markt* (2001) en *Regiotram Groningen* (2012), worden om uiteenlopende redenen tegengehouden door de bevolking en gaan niet door. De ontwikkelingskosten van deze projecten zijn in beide gevallen verliesposten.

Na het beëindigen van het project Parkeerkelder en winkelcentrum onder de Grote Markt in 2001 blijft de gemeente ook in andere verlieslijdende projecten grossieren. Dit vindt plaats in de periode dat ook het Forum wordt ontwikkeld. Daarnaast wordt het Forumproject verderontwikkeld in een tijd van economische crisis en een periode van ingrijpende bezuinigingen, onder meer in de sector Cultuur.

Als we naar het kostenplaatje van het Forum kijken, kan dit niet los gezien worden van de totale gemeentelijke financiële huishouding. Het Forum maakt daar onderdeel van uit.

De vraag is: wie overziet dit spectrum en kent alle ins en outs? En: wie is verantwoordelijk en wie voelt zich verantwoordelijk?

Hadden alle verlieslijdende projecten ten tijde van de ontwikkeling van het Forum, zoals de Regiotram, Meerstad, grondaankopen en het Infoversum voorkomen kunnen worden? En zo ja, hoe?

Los van alle andere overwegingen die in dit boek worden genoemd, is het om financiële redenen volstrekt onverantwoord om een luxeproject, een paradepaardje, verder te ontwikkelen op kosten van de gemeenschap.

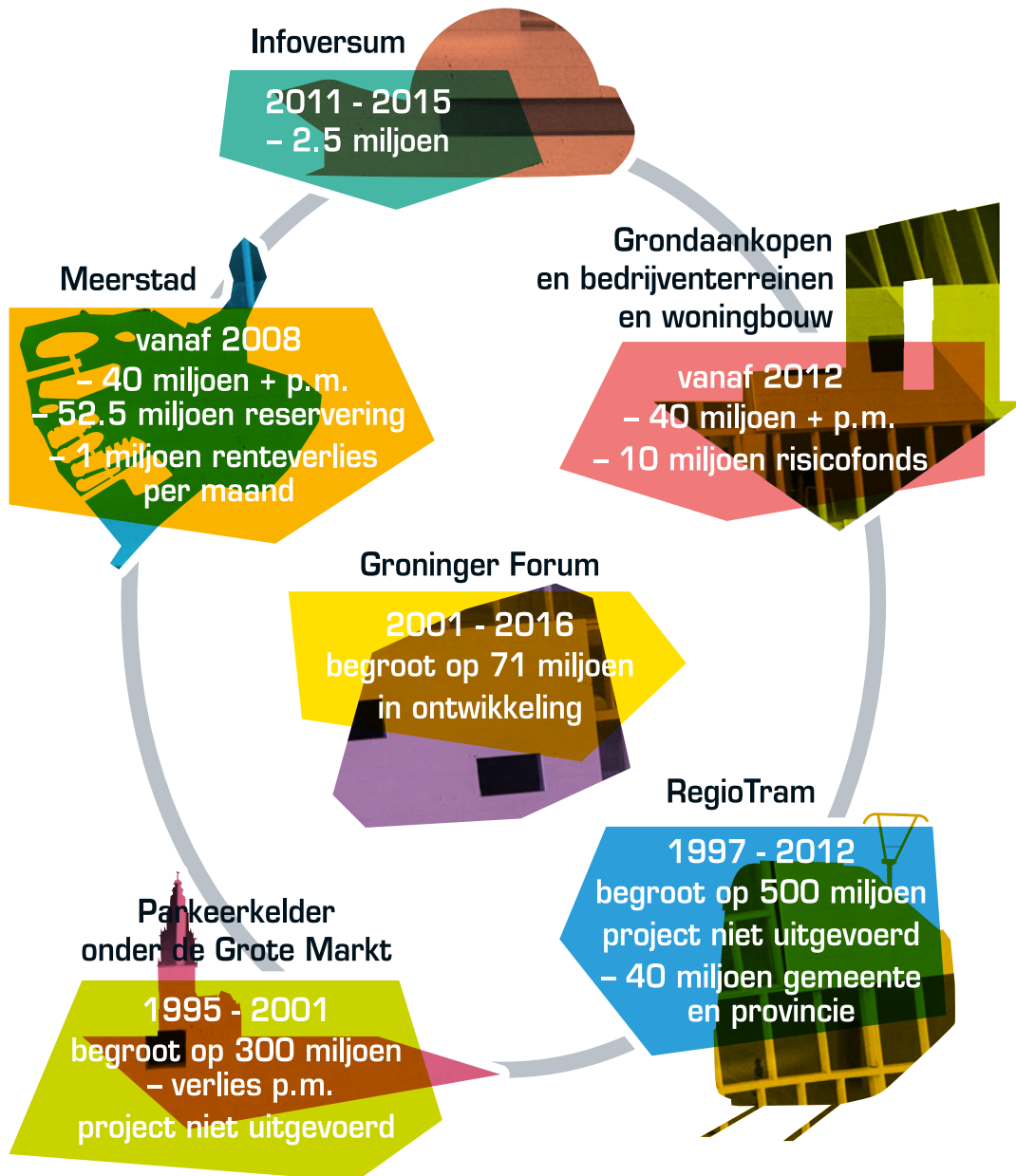
Aanbevelingen

Het verdient aanbeveling dat alle verlieslijdende projecten van de gemeente, vanaf het project Parkeerkelder en winkelcentrum onder de Grote Markt tot en met het Infoversum, nader onderzocht worden door een groep onafhankelijke financieel deskundigen, die de verliesposten controleren en voor zover mogelijk vaststellen.

Ook zou het zou wenselijk zijn dat burgers via de gemeentelijke of provinciale website met één druk op de knop inzicht hebben in de totale investeringskosten van grote projecten waar gemeenschapsgelden mee zijn gemoeid.

Tot slot kan het verstandig zijn te kijken naar de werkwijze in Zwitserland, waar (mega)projecten worden uitgevoerd zonder financiële verliezen.

Verlieslijdende grote projecten

Hoofdstuk 6

The show must go on

De gemeente Groningen organiseerde in 2005 een referendum over het plan *Grote Markt Oostzijde*, maar was bij dit referendum geen initiatiefnemer. Het initiatief kwam van drie lokale politieke partijen: de SP, Student en Stad en de Stadspartij. De inwoners konden via de stemcomputer alleen ‘ja’ of ‘nee’ aanklikken over het plan, de herontwikkeling van de oostzijde van de Grote Markt, dat bestond uit drie deelgebieden:

1. Groninger Forum, garage, fietsenkelder en inrichting Nieuwe Markt
2. Nieuwe oostwand
3. Nieuwe Markt zuidzijde

Het is met deze vorm van volksraadpleging volstrekt onduidelijk waar inwoners ja dan wel nee op hebben gestemd. Het centraal in dit gebied gelegen Forum is een van de drie onderdelen, dat als het ware verstopt is. Dit referendum had, gelet op de beperkte vraagstelling en de beperkte informatie zonder een visueel beeld over het te ontwikkelen Forum, op deze wijze nooit mogen plaatsvinden. Van enig democratisch gehalte is hier geen sprake. Feitelijk is de locatie van de parkeergarage 200 meter opgeschoven en was niet bekend dat het Forum een omvang zou krijgen als nu in uitvoering.

Kortom: het gat onder de Grote Markt dat er niet kwam en waartegen in 2001 zoveel actie is gevoerd, is verplaatst naar het aangrenzende terrein op ongeveer dezelfde afstand van de Martinatoren. Gestemd kon worden over een allesomvattende vraag over het plan *Grote Markt Oostzijde* en niet specifiek over de parkeergarage en het Forum.

Het zou kunnen dat de ja-stemmers met name ja hebben gestemd voor de herontwikkeling van de oostwand, waardoor de Grote Markt haar vooroorlogse vorm weer terug zou krijgen, en een nieuw plein in wording: de Nieuwe Markt.

Een referendum uitsluitend over het Forum met duidelijke en zuivere vragen zou de enige juiste optie zijn geweest voor het project. Dit gelet op de locatie – een beschermd historisch stadsgezicht (hoe heeft Welstand dit ooit kunnen toestaan?) – de enorme kosten en de vraag of er vanuit de bevolking behoefte bestaat aan dit project.

De reactie van een PvdA-prominent, de toenmalige burgemeester Jacques Wallage – *“De burgers hebben de gelegenheid gekregen om het te verwerpen, maar hebben dat niet gedaan”* – is ronduit beschamend. Als een kiesgerechtigde het Forumonderdeel in het plan wilde verwerpen, op welke manier zou dit dan kunnen? Ook de reactie van PvdA-prominent Willem Smink, destijds wethouder Ruimtelijke Ordening – *“Hoewel dit referendum niet geldig is, hebben meer mensen voor dan tegen gestemd. De democratische basis voor dit voorstel is goed”* – is de PvdA onwaardig. Deze uitspraak klopt niet met de werkelijkheid.

Er lijkt sprake van volksverlakkerij, zo zou ik deze wijze van overheidshandelen willen noemen. Respectloos overheidsgedrag jegens de inwoners, niet transparant, kortom: misleidend. Naar mijn mening is er sprake van onbehoorlijk bestuur. Het lijkt erop dat de toenmalige beleidsmakers en verantwoordelijke bestuurders met het Forum hun gram hebben willen halen richting de Groninger bevolking. ‘Geen gat in de Grote Markt? Dan maar op een nabijgelegen plek en dan zetten we er ook nog een kolos-saal ‘luchtkasteel op drijfzand’ op.’ Misschien had de bevolking geen trek om voor de tweede keer actie te voeren. Of had men tegen het Forum willen stemmen, maar dit was niet mogelijk bij het referendum, het was alles of niets. Dit is mijn persoonlijke visie op het geheel. De werkelijke feiten zullen vermoedelijk nooit (helemaal) boven water komen.

Ook in het raadsadvies van het college van B en W op 17 maart 2017 wordt de lof-trompet geblazen over het ongeldig verklaarde referendum in 2005: *“Het project kent vanaf 2001 een uitgebreide traditie om de burgers te betrekken d.m.v. voorlichting, inspraak en participatie met o.a. een referendum in 2005 en een publieksenquête in 2007.”*

Als je niet beter weet, zou je bijna de tranen in de ogen krijgen van dankbaarheid voor de manier waarop de Groninger lokale overheid met haar inwoners communiceert.

Het Forum is gestoeld op het referendum van 2005. Opvallend is het feit dat bij het referendum in 2001 81.973 hun stem uitbrachten en ruim vier jaar later slechts 57.244 kiesgerechtigden, oftewel 24.729 kiesgerechtigden minder (33%).

Hoofdstuk 9

De heren Wallage en Van den Berg zijn beiden medeverantwoordelijk voor de bouw van het Forum. Voormalig burgemeester Wallage in de hoedanigheid als voorzitter van het college van B en W en de heer Van den Berg als commissaris van de Koning van Groningen en voorzitter van het college van Gedeputeerde Staten. Dit college verstrekke 35 miljoen REP-subsidie.

Voormalig wethouder Willem Sminck is mede-initiatiefnemer van het Forum en speelt een cruciale rol. Hij heeft er in 2011 op gewezen dat er binnen zijn eigen partij felle voor- en tegenstanders van het forum waren, waarbij er zelfs sprake was van telefonische bedreigingen.

Wethouder Roeland van der Schaaf werkte van 1988 tot en met 2005 bij de Dienst RO/EZ en is in 2016 medeverantwoordelijk voor de financiering van het Forum.

Burgemeester Peter den Oudsten is in 2016 eveneens medeverantwoordelijk voor de financiering van het Forum.

Graag wil ik een kanttekening plaatsen. De vijf personen – allen van het mannelijk geslacht – die in dit hoofdstuk worden belicht, zijn weliswaar belangrijke beslissers

in het Forumdossier, maar vormen elk op zich een schakel van een (veel) groter geheel. Bij de ontwikkeling van het Forum zijn in de loop der jaren namelijk vele politici en politieke partijen betrokken.

In de introductie is genoemd dat dit boek niet pretendeert volledig te zijn, het is geen wetenschappelijk onderzoek. Een verdiepend onderzoek zou nodig zijn om te reconstrueren op welke wijze dit Forumproject tot stand is gekomen, op welke wijze dit is ontwikkeld, welke rol elke betrokkene heeft gespeeld en welke invloed die rol heeft gehad – een onderzoek waarbij alle betrokkenen gehoord zouden kunnen worden.

Vanaf de ontwikkeling van het Forumproject tot op het moment van de financiering in 2016 vormen PvdA-politici als beslissers en medeverantwoordelijken een belangrijke rol. Er valt niet te ontkennen dat het Forum op een hele wankel basis is gestoeld. Geïnitieerd vanuit de PvdA-gelederen die binnenskamers ernstig zijn verdeeld. Als het fundament, de basis, bij de start wankel is, kan er niet gebouwd worden. Het lijkt erop dat beslissers hun ogen sluiten voor de realiteit en niemand bereid is zijn eigen koers te verleggen en zijn vingers wil branden. Ondanks politieke verdeeldheid en verzet vanuit de samenleving is de bouw tóch doorgezet. De problemen zullen in de loop der tijd schrijnend zichtbaar worden.

Hoofdstuk 10

Zowel inwoners van Groningen als diverse politici uiten forse kritiek op het advies van de commissie Groninger Forum en de bouw van het Forum. Het lijkt erop dat alles moet wijken om het Forumproject te realiseren. Het Forumproject kan samengevat worden als één grote soap. Een worsteling met tegenstanders, financiën, invulling, subsidieverstrekkers. Het gemeentebestuur was zelfs in gesprek met Menzis over een mogelijke rol van deze verzekeraar in de Forum-cultuurtempel. Het gemeentebestuur is kennelijk de wanhoop nabij. Het ei van Columbus werd uitgevonden met het inschakelen van een onafhankelijke adviescommissie, die aanbevelingen gaf met adviezen die gebaseerd waren op gesprekken met voorstanders van het Forum.

Politiek netwerkspel

De Forumstory zou voer kunnen zijn voor aanhangers van complottheorieën. Een scenario zou kunnen zijn: het project Forum is geïnitieerd door de toenmalige tijdelijke machthebbers van de PvdA. Bij de gemeente waren burgemeester Jacques Wallage en PvdA-wethouder Willem Smink aan het roer. Bij de provincie de PvdA-commissaris van de Koning, de heer Max van den Berg. Zowel Wallage als Van den Berg kennen elkaar al vele jaren en zijn beiden van jongs af aan verweven in de Groninger politiek. Kortom: PvdA-maatjes onder elkaar. Met de plannen van het gemeentebestuur om een parkeergarage te bouwen onder de Grote Markt is het gemeentebestuur in 2001 door de inwoners van Groningen teruggedroten. Een tweede knieval moest hoe dan ook worden voorkomen. Opnieuw gezichtsverlies

en afgaan voor de ganse Groninger bevolking was geen optie. Op het moment dat de financiering van het project ernstig in gevaar dreigde te komen doordat de provincie haar toegezegde subsidie van 35 miljoen introk, werd in een achterkamertje een list bedacht.

Samenvattend kunnen we concluderen dat het opstellen van het rapport een fors bedrag heeft gekost en uiteindelijk geen daadwerkelijke bijdrage aan het wel of niet ontwikkelen van het Groninger Forum heeft opgeleverd. Het heeft er alle schijn van dat de betrokken politici reeds hadden besloten dat de bouw gewoon doorgang zou vinden. Weer een voorbeeld van geld dat in een bodemloze put verdwijnt c.q. verdwenen is.

Hoofdstuk 13

Er is twijfel gerezen of de subsidie van 8,9 miljoen euro uit het Europees Fonds Regionale Ontwikkeling terecht is verstrekt. De lokale Stadspartij is van mening dat *“in alle commotie rond het Groninger Forum door het gemeentebestuur diverse onwaarheden worden verkondigd.”* De provinciale CDA vreest dat regels zijn overtreden bij de subsidieaanvraag en vermoedt verder dat het gemeentebestuur van Groningen niet eerlijk is geweest. Eind 2013 is de Europese Commissie een onderzoek gestart naar de manier waarop Europees subsidiegeld voor het project Groninger Forum/nieuwe oostwand is besteed. Ook bestaan er vraagtekens of de Ruimtelijk Economisch Programma-subsidie (REP) terecht is verstrekt.

Hoofdstuk 14

Tijdens de bouwstop van het ondergrondse deel van het Forum is in het najaar van 2015 een alternatief plan ingediend bij de gemeente, de realisering van een *‘tweede long’* van de Martinatoren, naast het Martinikerkhof als *‘eerste long’*.

Voorgesteld is om af te zien van verderbouwen aan het Forum, het bovengrondse deel, en de bouwlocatie in te richten als park, genaamd *Hyde Park Groningen*.

In plaats van een immens groot gebouw zou op het dak van de parkeer- en fietsenkelder gerealiseerd kunnen worden:

- een sfeervolle, inspirerende binnentuin (50 x 150 = 7500 m²) als bruisende internationale ontmoetingsplaats voor jong en oud, met daarin opgenomen:
- een of meer verlichte fonteinen;
- centraal een grote muziekkoepeel voorzien van een dak dat automatisch kan worden opengeschoven bij goed weer;
- een professionele dansvloer, geschikt voor verschillende dansstijlen;
- een doorlopend ‘podia libre’ en uitzicht op:
- sfeervolle terrasjes rondom koepel en fontein(en);
- een ‘speakers corner’, waar mensen elke zondag hun mening kunnen geven;
- verhoogde terrassen op de bestaande bebouwing;
- een fraai vormgegeven, halfronde tribune.

Hoofdstuk 15

Volgens het gemeentebestuur van Groningen gaat het Groninger Forum in 2019 open. Het karakteristieke ontwerp van het gebouw blijft intact. Wel zijn aanpassingen noodzakelijk. Over welke aanpassingen dit zullen zijn en welke consequenties deze zullen hebben, wordt met geen woord gerept.

Het gemeentebestuur biedt wederom een sluitende exploitatie aan en zegt dat het goed is om te melden dat met een project van een dergelijke omvang *in deze fase* de gemeentelijke boekhouding op orde is. Hoe dit in de (nabije) toekomst zal uitpakken, is volstrekt onduidelijk.

In verband met het aardbevingsbestendig bouwen van het Groninger Forum wordt vermeld dat voor een aantal schadecomponenten de definitieve schadeomvang nu nog niet is vastgesteld. Een onzekere financiële factor, op termijn zal blijken hoe dit uitpakt.

Ook wordt er melding van gemaakt dat het risicoprofiel afwijkt van een gemiddeld project van deze omvang. Het totaalrisico blijft in vergelijking met andere projecten van dezelfde omvang onverminderd groot. De ingezette risicobeheersing vormt geen (absolute) garantie dat het project ook binnen de financiële kaders kan worden gerealiseerd. Sommige risico's zijn immers onbeheersbaar voor het project, aldus het gemeentebestuur.

Er zal sprake kunnen zijn van mogelijke meerkosten voor de bovenbouw en afbouw van het Groninger Forum en de parkeergarage. Ook is er sprake van een mogelijk subsidierisico. Voor zowel de bij beschikking toegezegde EFRO-subsidie als de REP-subsidie bestaat de mogelijkheid dat niet de gehele subsidie kan worden benut, als later blijkt dat onvoldoende aan de subsidievoorwaarden kan worden voldaan.

Als ik dit lees, gaan de haren mij recht overeind staan. Het lijkt er veel op dat het Groninger gemeentebestuur zich op voorhand indekt tegen allerlei toekomstige financiële tegenvallers, om zich in de toekomst te kunnen beroepen op dit raadsbesluit en de gemeenteraad te kunnen confronteren met het feit dat het bestuur dit gemeld heeft en dat de gemeenteraad desondanks op 17 maart 2016 met een meerderheid van stemmen akkoord is gegaan met het raadsadvies.

Alle genoemde risicofactoren overziende, is er sprake van onverantwoord overheids-handelen en onbehoorlijk bestuur. De genoemde risicofactoren zijn onaanvaardbaar en de lasten zullen uiteindelijk worden afgeschoven op de bevolking.

Op basis van een wankel project met vele onzekere factoren had geen enkele culturele instelling subsidie ontvangen van de gemeente dan wel van de provincie. De basis van dit project is niet goed en dat zal zich wreken op termijn.

Waarom zijn er zoveel risico's genomen om dit project te realiseren en door te laten gaan, dit ondanks de vele weerstanden en argumenten?

Het Forum is volledig afhankelijk van subsidies. Het lijkt erop dat er een verhaal bedacht en geschreven is richting de voorwaarden van de subsidieverstrekking, en de verantwoordelijke beleidsmakers en bestuurders een te grote broek hebben aangetrokken.

Hoewel ik zeer beslist geen financiële expertise in huis heb, voorspelt dit raadsbesluit voor de toekomst weinig goeds en houd ik mijn hart vast voor wat betreft de financiële obstakels die nog te wachten staan. De vele onduidelijkheden en slagen om de armen vragen om moeilijkheden. In alle oprechtheid vraag ik mij af wie zich in dit spectrum echt verantwoordelijk voelt.

Tóch een bodemloze put?

Hoofdstuk 16

Het aanvankelijk ingediende plan van de gemeente kon in de ogen van de provincie geen genade vinden. Vervolgens haalt de gemeente alles uit de kast om de provincie alsnog te verleiden 35 miljoen subsidie te geven voor het Forumproject en steunt daarbij volledig op de aanbevelingen van de commissie Groninger Forum. De provincie gaat uiteindelijk overstag en stelt 35 miljoen subsidie beschikbaar.

Het lijkt erop dat de gemeente een indrukwekkend verhaal heeft geschreven om bij de provincie een megasubsidie binnen te halen van 35 miljoen. De tijd zal leren of de aanbevelingen van de commissie-Terlouw een goede basis vormen voor een herlancering van het Groninger Forum. Al met al is het een buitengewoon risicovol project. Of het Forum ook een interessante halte is voor een eventueel aan te leggen fly-over van en naar de binnenstad, zal eveneens in de tijd duidelijk worden. Mogelijk heeft een discussie over een eventueel aan te leggen kabelbaan alsnog invloed op het Forumproject.

Hoofdstuk 17

Het project Forum speelt zich in eerste instantie af in de Groningse politieke arena op lokaal niveau. Aangezien de provincie met een bedrag van 35 miljoen aan REP-subsidie medefinancier is en zelfs als hoofdsponsor participeert, is het Forum ook een agendapunt voor de provinciale politiek van Groningen.

De 21 verschenen publicaties in de periode van 2005 tot en met 2016 geven een globaal inzicht in de ontwikkelingen rondom het Forum en de standpunten van de diverse politieke partijen. We kunnen constateren dat diverse partijen in de loop der jaren hun standpunten ten aanzien van de bouw van het Forum hebben gewijzigd. In hoofdstuk 20 zullen deze standpunten verder onder de loep worden genomen.

Hoofdstuk 18

Het is inmiddels juni 2016. Het bovengrondse deel van het Groninger Forum moet nog worden gebouwd. Alles overziend heeft het er veel van weg dat de verantwoordelijke beleidsmakers en bestuurders van destijds hebben gekozen voor een ‘wezen-wel-waar-het-schip-strandt-strategie.’ Een brevet van onvermogen, is mijn stellige overtuiging.

“In het centrum van Groningen, vlak onder de Martinitoren, verrijst de nieuwe blikvanger van de stad: het Groninger Forum. De bouw is al begonnen, maar ondertussen is nog steeds niet duidelijk waarvoor het complex van elf etages straks precies gebruikt gaat worden.

Hoe kan dat? Wethouder en PvdA-prominent Dig Isthla slaat zijn handen voor zijn gezicht. ‘Ik weet het ook niet.’”

Een PvdA-wethouder, Dig Isthla, die in 2013 de handen voor zijn gezicht slaat en geen verklaring heeft voor het feit dat op dat moment nog niet duidelijk is waarvoor het complex gebruikt gaat worden.

Vanuit de bevolking was er geen enkele roep en behoefte om dit project te realiseren. Er is een zogenaamde ‘behoefte’ gecreëerd om politiek draagvlak te verkrijgen.

Anno 2016 is nog steeds niet duidelijk wat de definitieve invulling van het Forum zal worden. De ideeën over de invulling zijn in de loop der jaren, zo blijkt, doorlopend gewijzigd. Gebruikers die kennelijk zouden meedoen, zijn om welke reden dan ook afgehaakt. Waar zijn bijvoorbeeld de ‘partners’ het Groninger Museum, het Noordelijk Scheepvaartmuseum, de Groninger Archieven, de Hanzehogeschool Groningen en de Rijksuniversiteit gebleven?

De volksvertegenwoordigers, de gemeenteraad en de Provinciale Staten van Groningen hebben beslissingen genomen ten aanzien van dit project, dat qua invulling niet meer het project zal zijn waarop de politieke besluitvorming en beslissingen zijn gebaseerd. Ook is de vraag of zij in voldoende mate op de hoogte zijn van alle ins en outs en of de individuele volksvertegenwoordigers de kennis in huis hebben om dit megalomane project op zijn merites te kunnen beoordelen.

Het lijkt erop dat de beleidsmedewerkers gepoogd hebben een imposant gebouw neer te zetten op een leeg terrein, om dit nagenoeg in z’n geheel te vullen. Een gebrek aan eigen creativiteit, zou ik zeggen. Ik kan niet anders concluderen dan dat er sprake is van een gekunsteld project, zonder voldoende en heldere onderbouwing. Er is in mijn ogen sprake van wanbeleid en onbehoorlijk bestuur. Zoals het er nu naar uitziet, zijn het uiteindelijk de inwoners van de stad die dit harde gelag zullen betalen en het kind van de rekening zullen worden.

Hoofdstuk 19

Het Forum is geïnitieerd door toenmalige PvdA-politici. Binnen de Groninger politieke partijen en bestuurders bestaat grote verdeeldheid over het project Groninger Forum. In 2005 zijn de raadsfracties van de SP, Student en Stad, Stadspartij en Partij voor de Dieren tegen de bouw. In tweede instantie volgen in 2013 de VVD en het CDA.

Als we de periode van 2005 tot en met het voorjaar van 2016 overzien, kunnen we constateren dat er bij veel fracties in de gemeenteraad van Groningen twijfel bestaat over het Forum. Diverse partijen hebben hun standpunten gewijzigd of zelfs meermalen gewijzigd. Er heerst over het Forum geen euforie binnen de politieke partijen. Ondanks de enorme investeringen zijn de handen niet op elkaar gegaan. Het lijkt erop dat de gelederen zich in de eindfase bij de beslissing over de financiering sluiten en de partijen zich scharen achter het beleid van het college van B en W.

Opvallend is dat partijen als de PvdA, SP en GroenLinks instemmen met de financiering van dit megaproject. Een beslissing die indruist tegen hun eigen sociale principes. Voor de bevolking is dit nauwelijks te begrijpen. Er is geen overtuigende politieke draagkracht voor het Forum, laat staan bij de Groningers die dit project niet hebben bedacht en ook niet om dit project hebben gevraagd. Dit nog afgezien van de vraag of er enige behoefte bestaat aan een omvangrijk project als dit.

Hoofdstuk 22

Nu, in 2016, voltrekt zich in de stad Groningen een ‘koningsdrama’, een tragedie met grote gevolgen voor de bevolking. Er wordt gewerkt aan een groot geldverslindend project dat bijna niemand wenst en dat betaald wordt met gemeenschapsgeld. Het Forum wordt een soort Bijenkorf met een bonte verzameling van onderhuurders die met de grootste inspanningen verleid zijn of worden om een eigen goede huisvesting te verwisselen voor een plek in een kostbaar gebouw. De vraag is nu hoe de ontwikkeling van dergelijke grote projecten kan worden voorkomen, met name gezien de manier waarop die ontwikkeling in Groningen en ook elders in Nederland en mogelijk in Europa voltrekt. Uit tragedies kan men lering trekken, voor nu en de toekomst. Een andere vraag is op welke wijze de ontwikkeling van dit soort grote projecten *wel* op een goede manier geregeld kan worden.

Ik keur de huidige werkwijze en het plan van aanpak in Groningen bij dit voor Groninger begrippen mammoetproject volstrekt af en maak hierbij ook direct een kanttekening. Het is te begrijpen dat veranderingsprocessen zich niet van de ene dag op de andere voltrekken. Dit soort processen hebben nu eenmaal tijd nodig. Ook elke verandering moet echter ergens beginnen.

Over het algemeen bestaan er – dat is mens eigen – weerstanden tegen veranderingen. Mensen raken gewend aan bestaande situaties en hebben ook niet altijd meteen alternatieven voorhanden. Weerstand heeft vaak te maken met de wijze waarop iets

wordt gepresenteerd en ook met angst voor het nieuwe, het onbekende. Bovendien leidt niet elke verandering per definitie tot een verbetering.

Dit boek is een eerste voorzichtige aanzet, een handreiking aan beleidsmakers om verbeteringen in gang te zetten met betrekking tot problemen die bij grote projecten kunnen ontstaan.

Eerder in dit boek heb ik al geschreven dat er naar mijn mening sprake is van een maatschappelijk probleem dat erom vraagt serieus genomen te worden en uitnodigt om naar oplossingen te zoeken. Na de voorgaande analyse kom ik tot de volgende conclusies.

Roofbouw op ambtenarenapparaat bij grote projecten

Projecten zoals het Forum vergen buitensporig veel inzet van het ambtenarenapparaat, wat mogelijk ten koste gaat van de dienstbaarheid aan en service op andere werkterreinen. Het is niet uit te sluiten dat er door de werkdruk roofbouw gepleegd wordt op de inzetbaarheid van vele ambtenaren, zoals in de gemeente Groningen.

Informatievoorsprong

Bedenkers, beleidsmakers en bestuurders van grote projecten hebben vaak een enorme voorsprong op zowel de bevolking als op haar directe vertegenwoordigers als het aankomt op kennisvergaring en -verwerking. Vanaf de tekentafels en achter gesloten deuren worden plannen bedacht en ontwikkeld.

In eerste instantie worden deze plannen besproken met een of meerdere (politieke) bestuurders. Overigens kunnen deze bestuurders ook zelf, gevoed vanuit hun politieke achterban, initiatieven tot grote projecten nemen.

Voordat een grootschalig plan openbaar wordt, is er al veel tijd verstreken. Burgers en hun volksvertegenwoordigers hollen daardoor doorlopend achter de feiten aan en blijven 'de paarden achter de wagens spannen'.

Mijns inziens is de politieke elite niet of nauwelijks geïnteresseerd in de mening van de bevolking, al doen ze vaak anders voorkomen. Waar inwoners de feitelijke zeggenschap zouden moeten bezitten, hebben zij deze in goed vertrouwen overgelaten aan de politiek, die dat mandaat niet zonder slag of stoot weer zal afstaan.

Waar de kloof tussen burgers en overheden zou moeten verkleinen, zien we deze steeds groter worden. Dit gaat gepaard met een eveneens groter wordende onzekerheid en onvrede onder de bevolking, die zich nauwelijks gehoord en serieus genomen voelt.

Leereffecten

Bij politici, gekozen volksvertegenwoordigers die het vertrouwen van de bevolking genieten, zijn nauwelijks leereffecten waarneembaar. Er is bij hen veelal geen sprake

van een proactieve, maar juist van een reactieve houding. Een probleem wordt pas serieus genomen als er werkelijk iets aan de hand is. Het heeft er veel van weg dat politici gevangen zitten in hun eigen cocon, waar zij feitelijk niet uit kunnen komen. Mogelijk speelt persoonlijke angst en/of gezichtsverlies hierbij een rol wanneer het ‘pluche’ eenmaal is bereikt.

Daadkracht en individuele verantwoordelijkheid

In onze hedendaagse complexe samenleving zijn politici nodig die daadkracht tonen, hun eigen verantwoordelijkheid nemen, pal staan voor hun politieke beslissingen en hun verantwoordelijkheid niet op anderen afschuiven.

Burgers mogen van politici een energiek, krachtig en doortastend optreden verwachten met een vermogen om snel en op een goede en verantwoorde wijze plannen uit te voeren, juist op de momenten waarop ze hun verantwoordelijkheid moeten nemen. We mogen verwachten dat politici niet hun kop in het zand steken en struisvogelpolitiek bedrijven.

Politieke partijen en leiders die een daadkrachtig imago hebben, worden door de bevolking gewaardeerd en hebben de afgelopen jaren een forse sprong gemaakt in de opiniepeilingen.

Zelfreflectie

Politiek bedrijven is helaas maar al te vaak een schimmenspel. Zo is het niet ongebruikelijk dat politici gekozen volksvertegenwoordigers onjuist informeren. Elkaar de schuld geven en niet de politieke verantwoordelijkheid nemen voor het eigen handelen bij onjuiste beslissingen is eerder regel dan uitzondering.

Dit geldt eveneens voor het terugdraaien van eerdere beslissingen of standpunten. Het hardnekkig doorgaan op de ingeslagen weg, zonder feedback te geven aan de inwoners en zonder een vorm van continue ‘reality check’, lijkt tegen beter weten in helaas gebruikelijk geworden.

Innovatie in ons politieke bestel

Belangrijk is dat ons democratisch rechtssysteem versterkt wordt met nieuwe impulsen, en dat we in onze samenleving alert zijn en blijven. Deze casus en andere praktijkervaringen leren ons dat er zo spoedig mogelijk maatregelen moeten worden genomen, zodat een handjevol tijdelijke bestuurders en ambtenaren niet meer met de inhoud van de portemonnee van een ander – in dit geval de gemeenschap – kan spelen, gokken en mooi weer spelen door maatschappelijk gezien onverantwoorde beslissingen te nemen. Het Forum is daar een voorbeeld van.

Oproep tot innovaties in ons huidige politieke systeem

Belangrijk is dat de politieke betrokkenheid van de burgers wordt vergroot. Een meerderheid van alle Nederlanders ziet referenda als een geschikt middel om belangrijke besluiten te nemen.

Onze democratie is op dit punt toe aan belangrijke veranderingen. Veranderingen die moeten waarborgen dat het politieke beslissingsproces voldoet aan de eisen en wensen die burgers daaraan kunnen stellen. In het recente verleden zijn er meerdere momenten geweest waarin politici en burgers tegenover elkaar stonden, waardoor de kiezer het gevoel kreeg niet vertegenwoordigd te zijn. Steeds vaker blijkt ook dat kiezers daardoor meer grip op het politieke besluitvormingsproces wensen. Een recent voorbeeld uit de landelijke politiek is het referendum dat in april van dit jaar werd gehouden over het associatieverdrag tussen de Europese Unie en Oekraïne. Op een totaal aantal van 12.862.658 kiesgerechtigden hebben 4.151.613 kiezers hun stem uitgebracht.

Europese gedachte

Ook Europese subsidies, zoals bij het Forum, hebben invloed op de ontwikkelingen van lopende en nog te realiseren projecten. Financiële middelen van de Nederlandse inwoners worden besteed aan projecten elders in Europa. Omgekeerd is dat ook het geval. Belangrijk is dat de inwoners van Europa over hun eigen landsgrenzen heen leren denken. Lokale projecten zijn voor hun financiering steeds meer afhankelijk van geldstromen uit andere regio's. Daar profiteren meerdere bevolkingsgroepen van.

6. Nieuw Groninger Forum

Persbericht en flyeractie

Toen in het najaar van 2015 bekend werd gemaakt dat er door de gemeente een bouwstop was opgelegd omdat bleek dat er tot op dat moment niet aardbevingsbestendig gebouwd was, besloot ik in actie te komen met het lanceren van mijn plan *Nieuw Groninger Forum*. Op 7 september 2015 stuurde ik dit bericht naar de media:

“Nieuw Groninger Forum: een oase midden in de stad!

Het project Forum staat op losse schroeven: niet alleen is er een bouwstop door de gemeente opgelegd in verband met het aardbevingsbestendig maken van het gebouw. Het is sowieso maar de vraag of het huidige plan met veel glas constructief gezien wel uitgevoerd kan worden. Sip Hofstede van ontwerpbureau SIGE en Johan Meijering, sociaal wetenschapper en voormalig eigenaar van het multiculturele centrum La Pasión, pleiten daarom voor een referendum omtrent het Forum en presenteren direct een alternatief: 'Nieuw Groninger Forum' of 'Hyde Park Groningen'.

De kosten van deze bouwstop kunnen eenvoudig vergeleken worden met de kosten van bijvoorbeeld de aanleg van 'Hyde Park Groningen' boven op het huidige fundament zoals het er nu tijdens deze bouwstop bij ligt. Volgens insiders is de hele ecologische huishouding onder de binnenstad van Groningen, waar ondergronds allerlei riviertjes lopen, volledig in de war door deze bouwgreep. Velen vragen zich af of er een nieuw gebouw moet worden ontworpen, omdat het huidige plan qua constructie met de vele glaspartijen niet uitgevoerd kan worden. Een ander zeer relevant argument is het reële aardbevingsgevaar, dat tevens en niet zonder reden tot het ingrijpende besluit heeft geleid van de bestaande bouwstop.

Meijering kwam tot de conclusie omtrent het Forum tijdens het schrijven van zijn boek over de historie van het multiculturele centrum 'La Pasión. Salon de Tango y Cultura' (presentatie: 19 september 2015). In 2001 werd de spraakmakende gevel van La Pasión genomineerd in het kader van de Dag van de Architectuur en kreeg Meijering een architectuurprijs, de publieksprijs.

Voorzijde flyer

NIEUW GRONINGER FORUM

REFERENDUM

HYDE PARK GRONINGEN

ÉÉN OF MEER VERLICHTE *FONTEINEN*

CENTRAAL EEN GROTE MUZIEKKOEPEL MET PROFESSIONELE DANSVLOER

SFEERVOLLE INSPIRERENDE *BINNENTUIN*

HALFRONDE TRIBUNE

SPEAKERS CORNER

BRUISENDE INTERNATIONALE ONTMOETINGSPLAATS

GROENE *TWEEDE LONG* AAN DE VOET VAN MARTINITOREN

PODIA LIBRE

SFEERVOLLE TERRASJES

BEHOUD ZICHTLIJNEN HISTORISCHE BINNENSTAD

www.nieuwgroningerforum.nl
contact: johanmeijering@home.nl

Johan Meijering
initiatiefnemer

artist impression
Sip Hofstede

Achterzijde flyer

De gang van zaken rondom het Forum inspireerden hem tot deze actie. Meijering sluit zijn boek dan ook af met de lancering van een alternatief plan voor de 'tweede long' van de Martinitoren, naast het Martinikerkhof als 'eerste long'.

Meijering heeft een officieel verzoek bij het college van B en W ingediend om tijdens de bouwstop te bezinnen en na te denken over de volgende kernvragen:

- a. of het huidige plan met veel glas bouwkundig gezien wel kan worden uitgevoerd gezien het aardbevingsprobleem;*
- b. hoe het financiële plaatje eruitziet wanneer er wordt doorgebouwd;*
- c. hoe dit – gezien het feit dat dit project met gemeenschapsgelden wordt gefinancierd – publiekelijk bekend wordt gemaakt en wanneer;*
- d. of er überhaupt wel op de ingeslagen weg moet worden doorgegaan.*

En een referendum te houden rondom de kernvraag:

- e. wat wil de Groninger bevolking zelf nu echt?*

Ook heeft hij de gemeenteraad, Gedeputeerde en Provinciale Staten verzocht om verleende kredieten en subsidies tussentijds te bevriezen gedurende de periode van politieke bezinning.

Tot slot biedt hij hierbij meteen een alternatief aan: 'Hyde Park Groningen', een sfeervolle oase in hartje binnenstad.

De ideeën voor een alternatief plan voor het bouwen van het Forum

'Mijn voorstel is om het ondergrondse deel, de parkeer- en fietsenkelder, verder af te bouwen en hierbovenop een prachtige, sfeervolle, intieme binnentuin aan te leggen, evenals een of meer sfeervolle fontein(en). Daarbij een royale muziekkoepeel waar iedereen gebruik van kan maken en muziek kan maken. Zowel sfeervol als een prachtige bijdrage, gelegenheid voor de studenten om leerervaringen op te doen. Óók een mooie plek voor dansgroepen om buiten te kunnen dansen op een solide, professionele dansvloer. Een 'groene long' als trekpleister aan de voet van de Martinitoren dat naar deze binnentuin leidt, als unieke internationale ontmoetingsplek.'

Samengevat:

Zijn voorstel komt erop neer af te zien van verderbouwen aan het Forum, het bovengrondse deel, en dat in te richten als park, genaamd: 'Hyde Park Groningen'. In plaats van een immens groot gebouw zou op het dak van de parkeer- en fietsenkelder gerealiseerd kunnen worden:

- een sfeervolle, inspirerende binnentuin (50 x 150 = 7500 m²) als bruisende internationale ontmoetingsplaats voor jong en oud, met daarin opgenomen:*
- een of meer verlichte fontein(en);*
- centraal een grote muziekkoepeel voorzien van een dak dat automatisch kan worden opengeschoven bij goed weer;*
- een professionele dansvloer, geschikt voor verschillende dansstijlen;*
- een doorlopend 'podia libre' en uitzicht op:*
- sfeervolle terrasjes rondom koepeel en fontein(en);*

- een 'speakers corner', waar mensen elke zondag hun mening kunnen geven;
- verhoogde terrassen op de bestaande bebouwing;
- een fraai vormgegeven, halfronde tribune.

Een zomer- en wintervaste 'groene tweede long' aan de voet van de Martinitoren, waardoor het ruimtelijk gevoel rondom de Martinitoren behouden blijft! Een mooie kans om het hart van Groningen ultiem te laten bruisen, waarin de Martinitoren zijn markante, rechtmatige, karakteristieke positie op de Grote Markt behoudt. D'Olle Grieze is kenmerkend voor Groningen en de Groningers, een toren waar velen ook buiten Groningen zich emotioneel en historisch mee verbonden voelen. Een kleurrijke culturele verrijking, verfraaiing, verlevendiging van én rondom de Grote Markt. Een gastvrije locatie die een pluriforme, aanzuigende kracht zal hebben op een breed publiek. Een locatie die ook als toekomstige deellocatie kan dienen voor bijvoorbeeld activiteiten van het Noorderzonnifestival en Eurosonic Noorderslag.

Over Johan Meijering

- *Initiatiefnemer om het woon- en leefmilieu in Groningen (Hoogkerk) te verbeteren.*
- *Actievoerder om gezichtsbepalende (beeldende) kunstwerken in openbare ruimten te realiseren.*
- *Tevens initiatiefnemer om de geluidswal langs de A7 in Groningen (Hoogkerk) te verlengen.*
- *Initiatiefnemer en mede-eigenaar van 'Kijkbungalow Minerva'(1991 t/m 1994)*
- *te Groningen (Hoogkerk), een gratis, onafhankelijk advies-, informatie- en ideeëncentrum, tevens expositieruimte.*
- *Organisator van veertig tentoonstellingen. Bezoekersaantal in vier jaar: ruim 13.000 uit binnen- en buitenland.*

Meijering liet eerder van zich horen:

- *Hij voerde jarenlang campagne tegen het afsteken van consumentenvuurwerk en schreef twee boeken over de gevaren van consumentenvuurwerk.*
- *Ook behoort tot een van zijn missies het bestrijden van vervalsingen van kunst, in het bijzonder die van de kunstkring De Ploeg. Op 28 september 2015 zal het televisieprogramma EenVandaag (NPO1) hier opnieuw aandacht aan besteden.'*

Flyeractie

Na het versturen van het persbericht, startte ik met hulp van enkele goede vrienden in het najaar van 2015 een flyeractie en verspreidde in recordtempo in veertien dagen 10.000 flyers in de stad, met daarop het alternatieve plan Nieuw Groninger Forum.

In dezelfde periode liet ik een website maken en diende ik een bezwaarschrift in tegen de verlenging van de door de provincie Groningen toegezegde subsidie van 35 miljoen voor het Forum aan de gemeente. Met verwijzing naar deel 2 van dit boek met de titel *Dagboek* volgde een intensieve periode van correspondentie met stad en provincie en diverse lokale en provinciale politici.

Conclusie

Tijdens de bouwstop van het ondergrondse deel van het Forum is in het najaar van 2015 een alternatief plan ingediend bij de gemeente, de realisering van een *'tweede long'* van de Martinitoren, naast het Martinikerkhof als *'eerste long'*.

Voorgesteld is om af te zien van verderbouwen aan het Forum, het bovengrondse deel, en de bouwlocatie in te richten als park, genaamd *Hyde Park Groningen*.

In plaats van een immens groot gebouw zou op het dak van de parkeer- en fietsenkelder gerealiseerd kunnen worden:

- een sfeervolle, inspirerende binnentuin (50 x 150 = 7500 m²) als bruisende internationale ontmoetingsplaats voor jong en oud, met daarin opgenomen:
- een of meer verlichte fonteinen;
- centraal een grote muziekkoezel voorzien van een dak dat automatisch kan worden opengeschoven bij goed weer;
- een professionele dansvloer, geschikt voor verschillende dansstijlen;
- een doorlopend 'podia libre' en uitzicht op:
- sfeervolle terrasjes rondom koepel en fontein(en);
- een 'speakers corner', waar mensen elke zondag hun mening kunnen geven;
- verhoogde terrassen op de bestaande bebouwing;
- een fraai vormgegeven, halfronde tribune.

7. Tot slot

Valt d'Olle Grieze dan tóch in het zwarte gat?

Het is vijf voor twaalf! In een tijd van verregaande economische bezuinigingen op allerlei beleidsterreinen is het ongepast, sterker nog, verwerpelijk, dat grootschalige prestigeprojecten anno 2016 nog steeds tegen beter weten in ontwikkeld en gerealiseerd worden met gemeenschapsgelden. Hoe kun je een gloednieuwe Mercedes Benz kopen, terwijl je nauwelijks inkomen hebt om rond te komen?

Het Forum is visueel een 'concurrent' van de Martinitoren. Dit project, op deze locatie, is mijns inziens een kapitale en historische vergissing. Voor een enkeling een sprookje, voor velen inmiddels een Toren van Babel.

Dit project zal ons en ons nageslacht naar alle waarschijnlijkheid tot in lengte van jaren blijven belasten. Het laatste woord is hier zeker nog niet over gesproken. Het is goed om het ontwikkelingsproces van het Forum zichtbaar te maken. En het zou zeer wenselijk zijn als het project door externe deskundigen wordt doorgelicht. De vraag is of er bij het Forumproject wel sprake is geweest van een democratisch proces. Er is een top-downstrategie gebruikt waarvan de inwoners de dupe dreigen te worden. Als allerlei door de inwoners afgegeven signalen collectief door de politiek worden genegeerd, bestaat er ook een collectieve verantwoordelijkheid. Niet onvermeld mag blijven dat een aantal politieke partijen in de stad en ook in de provincie Groningen zich lang geleden al heel duidelijk hebben uitgesproken *tegen* de bouw van het Forum. Ik wil hierbij opmerken dat de meningen binnen sommige fracties in zowel de gemeente als de provincie verschilden. Binnen een partij hoeft men het natuurlijk – ondanks dezelfde politieke kleur – niet altijd met elkaar eens te zijn over een bepaald thema.

Het project Forum lijkt een hoofdpijndossier te zijn geworden. In mijn eigen omgeving heb ik geen enthousiaste verhalen over het Forum gehoord.

Het project rammelt aan alle kanten, de basis is niet goed. Momenteel lijkt het een verzamelgebouw te worden, het resultaat van vele wijzigingen, om maar een passende invulling te geven aan het gebouw. De oorspronkelijke gedachte, waarbij er sprake was van een totaalconcept, is volledig verlaten. Het lijkt er nu alleen nog om te gaan een zo goed mogelijk financieel resultaat te bereiken. De geloofwaardigheid van veel politici en politieke partijen – behoudens enkele uitzonderingen – wordt daardoor op de proef gesteld.

Een terugblik:

- Het provinciaal bestuur stelt 35 miljoen subsidie beschikbaar.
- Het provinciaal bestuur trekt de 35 miljoen subsidie weer in.

- Het gemeentebestuur dreigt met een rechtszaak tegen het provinciaal bestuur.
- Er komt een adviescommissie die tegen torenhoge kosten op kosten van de Groninger belastingbetaler een positief advies uitbrengt.
- Het provinciaal bestuur stelt alsnog 35 miljoen subsidie beschikbaar.
- Het gebouw blijkt niet aardbevingsbestendig te zijn ontworpen.
- Het gemeentebestuur van Groningen ontvangt van de NAM een ‘gouden handdruk’ van 68 miljoen.

Voor alle duidelijkheid, er heeft nooit een referendum over het Forum *zelf* plaats gevonden. In 2005 wel over de hele oostkant van de Grote Markt. Zowel bij de vraag of de Groninger bevolking dit project wel wil, de bepaling van het projectbudget, als bij de uitgekozen locatie had de bevolking van de stad Groningen vooraf geraadpleegd moeten worden.

Net als in 2001 bij de discussie over de bouw van een parkeerkelder onder de Grote Markt, had ook bij dit project op de juiste wijze en met de juiste vraagstelling een raadgevend referendum moeten plaatsvinden. We hebben het hier over ingrijpende en ongewisse financiële gevolgen die elke Stadjer rechtstreeks in het hart en in de portemonnee raakt.

Een project van deze omvang heeft van tevoren een mandaat nodig. Juist omdat het een gebouw voor alle Groningers moet worden, zoals men zegt. En ook omdat het zo’n enorme impact heeft op de historische binnenstad van Groningen, die ook nog een beschermd stadsgezicht is. Bestuurders en hun ambtenaren zullen zich er terdege van bewust moeten zijn dat bij grote projecten als dit een breed draagvlak van de bevolking noodzakelijk is. Ontbreekt dit, dan is het logische gevolg dat er weerstand ontstaat.

Als voorbeeld noem ik het Infoversum, op loopafstand van het Forum, dat anderhalf jaar na de opening alweer staat te ‘verschimmelen’. In juni 2014 werd het met veel bombarie geopend en na achttien maanden was het failliet. De voorspelde bezoekersaantallen bleven ver achter bij de prognose van de bedenkers. Over de 2,5 miljoen euro aan gemeenschapsgeld van de gemeente, dat als sneeuw voor de zon verdween, hoor je niemand meer.

In mei 2016 wordt er nog steeds gewerkt aan het aardbevingsbestendig maken van de fundering van het kolossale Forumgebouw in het historische stadshart, weliswaar gefinancierd door het particuliere bedrijf NAM, met een douceurtje van 68 miljoen euro. Maar dit gaat waarschijnlijk ten koste van de talloze gedupeerden in de provincie Groningen die te kampen hebben met aardbevings schade en jarenlang moeten wachten op een nette financiële afhandeling van hun schade, als ze al tegemoet gekomen worden.

De sleutel voor het uiteindelijk wel of niet afbouwen van het bovengrondse deel van het Forum ligt bij de volksvertegenwoordigers en het bestuur van de provincie.

Als de hoofdsponsor, het college van Gedeputeerde Staten, besluit om op basis van de actuele kennis van zaken terug te komen op het besluit om 35 miljoen provinciaal gemeenschapsgeld te doneren ten behoeve van de bouw van het Forum, dan komt er geen Forum. Het inmiddels ondergronds gebouwde deel, de parkeerkelder voor 380 auto's en de fietsenkelder voor 1400 fietsen, kan blijven bestaan. En voor een binnenterrein kan in overleg met de Groninger bevolking een alternatief plan worden bedacht en uitgevoerd.

Maar om tot zo'n besluit te komen, is politieke wil en daadkracht nodig. In de loop van 2016 zal blijken of men hiertoe in staat is... Een win-winmodel. Geen gezichtsverlies, iedereen blij.

Alles overziend is er met betrekking tot het dossier Groninger Forum naar mijn mening sprake van een falend gemeentebestuur. Het college van B en W is verantwoordelijk voor zijn handels- en zienswijze en deze conclusie kan tot niets anders leiden dan een collectief aftreden. Het zou elegant en bewonderenswaardig zijn als dit vrijwillig gebeurt door de hand in eigen boezem te steken. Daarmee wordt ruimte gecreëerd voor verandering en vernieuwing. Ook bij het functioneren en de daadkracht van de gemeenteraad kunnen de nodige vraagtekens worden gezet. De samenleving heeft geen belang bij politici die struisvogelpolitiek bedrijven en de realiteit uit het oog verliezen.

Het uitbrengen van dit boek is een motie van wantrouwen jegens het beleid van politici die signalen vanuit de bevolking negeren en niet dienstbaar genoeg zijn aan de gemeenschap, uitzonderingen daargelaten. Het lijkt erop dat alle betrokkenen gevangen zijn in een cocon, waarbij angst voor persoonlijk en/of partijgezichtsverlies mogelijk een rol speelt. De vraag is of het onheil inmiddels is geschied. Heeft de draak haar eieren gelegd?

“Denkt aler gij doende zijt en doende denkt dan nog.”

(Guido Gezelle)

Belangrijke beslissingen worden genomen door een klein, tijdelijk elitenetwerk uit het ambtelijk apparaat en bestuurlijk orgaan. Bestuurders zijn in dit netwerk afhankelijk van hun ambtelijke staf. De vraag is of zij met hun kennis van zaken altijd opgewassen zijn tegen ambtenaren met gespecialiseerde kennis, die daarmee dagelijks bezig zijn. Beleid moet immers gebaseerd zijn op de wil van de bevolking, die niet alleen behoefte heeft aan, maar ook recht op duidelijkheid en bovendien de financiële bijdragen levert. Er is naar mijn mening een gebrek aan visie en integraal denken. Het lijkt erop dat er voornamelijk in sectoren wordt gedacht, waarbij andere beleidsterreinen uit het oog worden verloren. Men had naar de totale gemeentelijke financiële huishouding moeten kijken, inclusief de verlieslijdende projecten die in de periode van het Forumproject speelden. Er zijn (kennelijk) weinig bestuurders die handelen en beslissen vanuit een helicopterview.

Zoals het er nu naar uit ziet, krijgen de Groningers een gebouw van uiteindelijk 150

tot 200 miljoen euro of zelfs meer, omkleed met natuursteen. Los van dit immense investeringsbedrag is er nog de jaarlijkse exploitatiesubsidie van circa 2,5 miljoen euro, die ten laste komt van de gemeenschap.

Als we kijken naar de in 1943 door de Amerikaanse psycholoog Abraham Maslow (1908 - 1970) gepubliceerde piramide met daarin een hiërarchische ordening van behoeften, voorziet het Forum op geen enkele wijze in de basisbehoefte van de mens. Volgens de theorie van Maslov zou de mens pas streven naar bevrediging van behoeften hoger in de hiërarchie als de lager geplaatste behoeften bevredigd zijn.

Behoeftepiramide van Maslow

De belangrijkste zorg in Nederland, de gezondheidszorg, holt door de vele bezuinigingen schrijnend achteruit. Bij het Forumproject is er sprake van een luxesituatie. Debatteren kan echter overal, op straat of waar dan ook. Daar is geen prestigeobject zoals het Forum voor nodig. In Groningen moeten alle riemen nog strakker worden aangetrokken door de vele verlieslijdende projecten en vergaande bezuinigingen.

Het is maar wat je belangrijk vindt.

Bijlagen

Curriculum vitae

- Naam: drs. J.L. Meijering
- Voornamen: Johannes Lourens
- Geboortedatum: 19 maart 1947
- Geboorteplaats: Kampen
- Burgerlijke staat: ongehuwd (gehuwd geweest)
- Woonplaats: Groningen
- Kinderen: Margarethe, William, Alexander
- Kleinkind: Christiaan-Carlos

Gewoond in de volgende plaatsen: Kampen, Zwolle, Rotterdam, Lochem, Vroomshoop (O), Den Ham (O), Hengelo, Leeuwarden (vanaf 1962), Groningen (vanaf 1990).

Studeerde – na afstuderen aan de Sociale Academie Twente te Hengelo – sociale wetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen. In 1980 afgestudeerd, specialisatie organisatieontwikkeling. Begon zijn (ambtelijke) carrière als (hoofd)agent van de gemeentepolitie, werkte nadien als maatschappelijk werker en sociale wetenschapper voor verschillende gemeentelijke overheden, gaf als coördinator van het InSa-project – opdrachtgever provincie Friesland – leiding aan een onderzoeksteam. Rode draad in zijn leven: organiseren, (ver)bouwen en wonen, kunst, dans en theater. Nam van jongs af aan vele initiatieven op cultureel gebied en op het terrein van woon- en leefmilieu.

Gaf vanaf 2003 met zijn (dans)partner Carla Durville dans- en theatervoorstellingen (benefiet) en workshops in binnen- en buitenland, regelmatig in samenwerking met de door hem opgerichte groep Nostalgia (muziek, zang en dans).

Samenvatting belangrijkste activiteiten op cultureel gebied en op het terrein van woon- en leefmilieu, periode 1964 t/m 2007

- 1964** Oprichter en voorzitter (1964 t/m 1967) dans- en instuifvereniging K64 ('Kuifje '64') in Leeuwarden.
- 27 april 1966** Initiatiefnemer, organisator en presentator benefiet-song- en muziekfestival in Leeuwarden.
- 1971** Bestuurslid (1971 en 1972) van de Vereniging voor Handenarbeid, afdeling Friesland/Leeuwarden.
- 1972** Mede-initiatiefnemer en -oprichter, bestuurslid (1972 en 1973) van de I.P.A. (International Police Association), afdeling Friesland.
- 1986** Initiatiefnemer en oprichter van de O.S.A. (Onafhankelijke Secretarie Ambtenaren) van de gemeentesecretarie van de gemeente Leeuwarden.
- 1990** Initiatiefnemer om het woon- en leefmilieu in Groningen (Hoogkerk) te verbeteren. Actievoerder om gezichtsbepalende (beeldende) kunstwerken in openbare ruimten te realiseren. Tevens initiatiefnemer om de geluidswal langs de A7 in Groningen (Hoogkerk) te verlengen.
- 1991** Initiatiefnemer en mede-eigenaar van "Kijkbungalow Minerva" (1991 t/m 1994) te Groningen (Hoogkerk), een gratis onafhankelijk advies-, informatie- en ideeëncentrum, tevens expositieruimte. Organisator 40 tentoonstellingen. Bezoekersaantal in vier jaar: ruim 13.000 uit binnen- en buitenland.
- 1993** Initiatiefnemer en medeorganisator kunstmanifestatie in Groningen (Hoogkerk) ter gelegenheid van de viering van het 75-jarig bestaan van de kunstkring 'De Groninger Ploeg'. Eendagstentoonstelling met 75 Ploegschilderijen in 30 woonhuizen in de Jan van de Zeestraat. Bezoekersaantal ca. 2000.

1993	Mede-initiatiefnemer en organisator van de kunstwinkel van beeldende kunstenaars aan de Grote Markt no. 43 te Groningen.
27 april 1994	Oprichter en voorzitter (1994 en 1995) van de stichting (kunsthuis) 'De Permanente' te Groningen.
1998 t/m 2001	Organisator van tientallen tentoonstellingen in onder meer het verzorgingstehuis 'Innersdijk' te Groningen en het Streekmuseum 'De Oude Wôlden' te Bellingwolde (Gr.).
1999	Initiatiefnemer en medeoprichter van de stichting 'La Pasión' – centrum voor Argentijnse Tango en multiculturele activiteiten te Groningen (bestuurslid van 1999 t/m 2001). NB: De gevel van La Pasión werd in 2001 genomineerd voor de verkiezing van het mooiste bouwwerk van de gemeente Groningen en werd winnaar van de publieksprijs.
2000	Initiatiefnemer en oprichter van 'Los Lunáticos', een klein (theater)gezelschap (twee dansers Argentijnse Tango en een gitarist).
7 november 2001	Initiatiefnemer, coördinator en deelnemer dansoptreden – Argentijnse Tango met zeven dansparen – voor het koninklijk paar prins Willem Alexander en prinses Máxima bij hun bezoek aan Groningen.
2001	Initiatiefnemer en mede-sponsor (50%) van de stadssafari in Groningen, een culturele manifestatie met Willem de Ridder.
2004	Initiatiefnemer en oprichter van muziek- en dansgezelschap Nostalgía (4 personen: twee dansers Argentijnse Tango, violist en sopraan). Optreden in onder meer Egypte (uitzending Egyptische tv).

2004 t/m 2006 Stelde zijn geheel verbouwde woonhuis 'La Nueva Pasión' (nieuwe passie) incidenteel (gratis) beschikbaar voor kleinschalige culturele activiteiten.
Het pand werd ingewijd door kleinzoon Christiaan-Carlos. In de hal van het pand is een gedenksteen ingemetseld met de tekst:
**La Nueva Pasión
inagurado por
Christiaan-Carlos Meijering
14 Mayo 2004**

Het Groningse dansgezelschap 'Galili Dance' gaf van 20 t/m 27 augustus 2006 tijdens het jaarlijkse festival Noorderzon een aantal solodansvoorstellingen in 'La Nueva Pasión'. Dat gebeurde in het kader van het project 'Your Place/ My Place', waarbij vijf woonhuizen in de stad dienden als decor voor vijf verschillende solovoortellingen door vijf verschillende Galili-dansers, gemaakt door vijf internationale gastchoreografen.

4 okt. 2006 Initiatiefnemer om het vervalsen van kunst en de handel in valse kunst, in het bijzonder van de kunstkring 'De Groninger Ploeg' aan banden te leggen. De initiatiefgroep 'Ploegaffaire' onderzoekt diverse mogelijkheden op dit terrein. Publiceerde 'Mijn pleidooi inzake de Altink-affaire'.

2007 Uitbreiding van muziek- en dansgezelschap Nostalgía (8 personen: tenor, sopraan, concertpianiste, twee violisten, popartiest, hoornist Noord Nederlands Orkest, twee dansers Argentijnse Tango).

2 januari 2007 Oproep en voorstellen aan het bestuur van de provincie Groningen

- in het kader van te nemen milieumaatregelen:
- het invoeren van een eenmalige vuurwerk vrije jaarwisseling;
- het structureel invoeren van autoloze zondagen.

18 januari 2007 Voordracht op het symposium 'Echt/Vals', Waterkantzaal PTA in Amsterdam. Overige sprekers: Geert Jan Jansen, Jan Pieter Glerum, Roland Janssen, Aad du Croix Timmermans.

13 juni 2007	Publicatie 'Woensdag de Dertiende'. Een persoonlijke reactie tegen onrecht, list en bedrog, machtsmisbruik, intimidatie en bureaucratie. Overhandiging 1e exemplaar aan de voorzitter van de adviescommissie 'Omgeving en Milieu' van de provincie Groningen.
5 juli 2007	Publicatie 'Nachtmerrie van een kunstliefhebber. Altink-affaire I en II in vogelvlucht'. Overhandiging 1e exemplaar aan Hans Alders, commissaris van de Koningin in de provincie Groningen.
Juli 2007	Initiatiefnemer oprichting stichting 'Echt/Vals' (i.o)
Juli 2007	Initiatiefnemer oprichting stichting 'Oprechte Kunst' (i.o)
16 juli t/m 8 augustus 2007	Initiatiefnemer/leider China-zomertournee dans- en muziekgezelschap Nostalgía. Diverse optredens in staatstheaters in Lanzhou, hoofdstad provincie Gansu in Centraal-China.
23 november 2007	Publicatie 'Nostalgía China-tournee Zomer 2007'. Overhandiging 1e exemplaar aan Max van de Berg, commissaris van de Koningin in de provincie Groningen.
6 augustus 2008	Initiatiefnemer, medeoprichter en secretaris stichting 'Staakt Het Vuren'. Doel: een bijdrage leveren aan het vervangen van het afsteken van consumentenvuurwerk door milieuvriendelijk, veilig en professioneel vuurwerk en lasershows.
8 december 2008	Nieuwspoort in Den Haag. Publicatie boeken: 'Vuurwerk. Dagboek van een ruststoker.' ISBN 9789089540690. 'Vuurwerk. Feiten liegen niet.' ISBN 9789089540775.
11 augustus 2009	Initiatiefnemer en interviews documentaire 'Arie Zuidersma. Als je schildert vergeet je alles'. Documentaire ter gelegenheid van de viering van zijn 87e verjaardag op 6 januari 2012. Eerste opname en interview gestart op dinsdag 11 augustus 2009.

27 oktober 2011 Initiatiefnemer en met Carla Durville samensteller boek 'Dromen en geheimen. De andere wereld van Arie Zuidersma'.
ISBN: 978-90-8954-334-9 (hardcover).
ISBN: 978-90-8954-337-0 (softcover).
Presentatie in de raadszaal in Vries (Dr.) van de gemeente Tynaarlo.

13 november 2011 Opening expositie (12 november 2011 t/m 8 januari 2012) van het werk van het langst levende lid van de oude garde van 'De Groninger Ploeg' (ca. 10 jaar voorzitter) Arie Zuidersma (1925) en Aukje Niemeijer in galerie Ruigewaert in Niezijl (Gr.).

13 november 2011 Première van de documentaire 'Arie Zuidersma. Als je schildert vergeet je alles.' ter gelegenheid van de viering van zijn 87e verjaardag op 6 januari 2012.
Eerste opnamen en interviews gestart op dinsdag 11 augustus 2009.
Interviews Johan Meijering.

7 september 2015 Alternatief plan 'Nieuw Groninger Forum' ingediend bij het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Groningen voor de locatie van het Groninger Forum.
Voorstel om een raadgevend referendum te organiseren.

18, 19 september 2015 Bedenker en initiatiefnemer van het eerste 'TangoFestival La Pasión Groningen' op 18, 19 en 20 september 2015. Een jaarlijks terugkerend festival in het derde weekend van de maand september.

19 september 2015 Initiatiefnemer en organisator van 'Reünie La Pasión' in de 'VRIJDAG Concertzaal' in Groningen.
Presentatie boeken:

- 'La Pasión. Salon de Tango y Cultura. Een bron van inspiratie' ISBN: 978-90-8954-792-7.
- 'Argentijnse tango. Van Groningen tot Maastricht'. ISBN: 978-90-8954-792-7.

Filmische terugblik:
'La Pasión. Salon de Tango y Cultura'.

september 2016 Overhandiging eerste exemplaar boek 'Groninger Forum. Een bodemloze put.' aan F.J. Paas, commissaris van de Koning in de provincie Groningen
ISBN: 978 90 8954 886 3

17 september Initiatiefnemer en organisator 'Reünie Kijkbungalow 2016 Minerva' in de 'VRIJDAG Concertzaal' in Groningen
Presentatie boek:
'Kijkbungalow Minerva'
ISBN: 978 90 8954 886 3
Filmische terugblik: 'Kijkbungalow Minerva'.

CULTUREEL TESTAMENT

JOHAN MEIJERING

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Dansclub (K)uffje '64 1964 -1968	Kijkbungalow Minerva 1991 - 1995	Stichting De Permanente Vanaf 1994	Stichting La Pasión 1999 - 2003	Stichting Do 1999 - 2003	Stichting La Nueva Pasión 2004 - 2008	Stichting Oprechte Kunst i.o. 2007	Stichting Echt/Vals i.o. 2007	Stichting Staakt Het Vuren 2008 - 2014	Autobiografie 2020
	6		4 en 5			0-02 en 0-03	0-01	1 en 2	9

Boeken:					
1	2008	Vuurwerk. <i>Dagboek van een ruststoker</i>		ISBN:	978 90 8954 0690
2	2008	Explosief vuurwerk. <i>Feiten liegen niet</i>		ISBN:	978 90 8954 0775
3	2011	Dromen en geheimen. <i>De andere wereld van Arie Zuidersma</i>		ISBN:	978 90 8954 3349
4	2015	La Pasión. Salon de Tango y Cultura. <i>Een bron van inspiratie</i>		ISBN:	978 90 8954 7927
5	2015	Argentijnse tango. <i>Van Groningen tot Maastricht</i>		ISBN:	978 90 8954 7903
6	2016	Kijkbungalow Minerva. <i>Een inspirerende kijk op wonen en kunst</i>		ISBN:	978 90 8954 8870
7	2016	Groninger Forum. <i>Een bodemloze put</i>		ISBN:	978 90 8954 8863
In productie:					
7	2017	Argentijnse tango. <i>Van Groningen naar China</i>		ISBN:	
8	2018	De Groninger ploeg. <i>Kunst van oude meesters in 27 huizen</i>		ISBN:	
9	2020	Johan Meijering: <i>Balanceren tussen uitersten (Autobiografie)</i>		ISBN:	
Publicaties					
0-01	2006	'Mijn pleidooi inzake de Altink-affaire' op 4 oktober 2006			
0-02	2007	'Woensdag de DERTIENDE' een persoonlijke reactie tegen onrecht, list en bedrog, machtsmisbruik, intimidatie en bureaucratie!			
0-03	2007	Nachtmerrie van een kunstlefebber'. Altink-affaire I en II in 'vogelvlucht'. Overhandiging van de eerste exemplaren van beide publicaties aan Hans Alders, Commissaris van de provincie Groningen.			
0-04	2007	Politiek Pamflet met 40 aanbevelingen voor beleidsmakers en politici om verbeteringen te realiseren rondom de jaarwisselingen			
0-04	2007	'Nostalgie China-tournee Zomer 2007' Overhandiging eerste exemplaar aan Max van de Berg, Commissaris van de provincie Groningen op 23 november 2007			

CULTUREEL TESTAMENT

JOHAN MEIJERING

Documentaires:

1	2009	De Ruststoker	Initiatief om te komen tot een verbod op het consumptievuurwerk
2	2010	Altink Affaire	Kunstvervalsing schilderijen van de 'De Groninger Ploeg'. Registratie civiele rechtszaak Gerechtshof Leeuwarden
3	2011	Arie Zuidersma	'Als je schildert vergeet je alles'. De laatste schilder van oude generatie van de kunstkring 'De Groninger Ploeg'
4	2014	Altink Affaire	Kunstvervalsing schilderijen van 'De Groninger Ploeg'. Registratie civiele rechtszaak Rechtbank Assen
5	2015	La Pasión. Salon de Tango y Cultura	Een bron van inspiratie. (1999 – 2003)
6	2016	Kijkbungalow Minerva.	Een inspirerende kijk op wonen en kunst (1991 – 1995)

In productie:

2017	Argentijnse tango. Van Groningen naar China
2018	De Groninger Ploeg. Kunst van oude meesters in 27 huizen
2020	Johan Meijering. Balanceren tussen uitersten (Autobiografie)

Koninklijke
Bibliotheek

Op verzoek van de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag, afdeling Documentenverwerking, kenmerk A-2013 P & B-DV in april 2014 zijn de onder 1 en 2. vermelde boeken beschikbaar gesteld. Citaat: "Ook uw uitgaven zijn het waard op opgenomen te worden in het Depot van Nederlandse Publicaties. De door u gedeponeerde publicaties zullen blijvend deel uitmaken van het collectieve cultureel erfgoed van Nederland zoals dat door de Koninklijke Bibliotheek op verzoek van de Nederlandse overheid wordt verzameld. De publicaties worden onder optimale condities bewaard. De Koninklijke Bibliotheek geeft bekendheid aan de gedeponeerde publicaties via de Nederlandse Bibliografie (www.kb.nl/nederlandsebibliografie) en de attenderingsdienst NetUit (netuit.kb.nl)". De boeken 3 t/m 7 zullen eveneens beschikbaar worden gesteld voor dit doel.

Cultureel Erfgoed	In november 2014, werden de projecten I t/m IX door het Regionaal Historisch Centrum 'De Groninger Archieven' erkend als Cultureel Erfgoed. De archieven van deze projecten zijn door mij aan dit Historisch Centrum geschonken en zullen worden overgedragen en ondergebracht in het 'Archief Johan Meijering'.
----------------------	--

www.johanmeijering.com

